

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Sociálně patologické jevy ve vztahu k členství v sektě

Bakalářská práce

Autor: Adéla Bažantová
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert
Oponent práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Adéla Bažantová

Studium: P17P0338

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Sociálně patologické jevy ve vztahu k členství v sektě**

Název bakalářské práce AJ: Socially pathological phenomena associated with sect membership

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zabývá sektami, kulty a alternativními náboženstvími. V teoretické části popisuje motivy pro vstup do sekty, mechanismy sekt, motivy pro opuštění sekty a sociálně patologické jevy spojené s členstvím v sektě. Dále uvádí příklady sekt, kultů a jiných náboženství. Součástí práce je kvalitativní šetření, které se zaměřuje na důvody vstupu do sekty a klady či zápory života v sektě.

ABGRALL, Jean-Marie. Mechanismus sekt. Praha: Karolinum, 2000, 253 s. ISBN 80-7184-774-7.
BLAŽEK, Roman, Vratislav POKORNÝ a Jana TELCOVÁ. Nebezpečí sekt. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, 239 s. ISBN 80-86568-07-5. BOROVÍČKA, V. P. Sekty satanských bohů. Praha: Erika, 2002, 205 s. ISBN 80-7190-913-0. VOJTÍŠEK, Zdeněk. Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství. Praha: Portál, 2004, 462 s. ISBN 80-7178-798-1. VOJTÍŠEK, Zdeněk. Nová náboženství a násilí. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, 285 s. Religionistika. ISBN 978-80-246-2861-5.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Oponent: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 13.2.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce PhDr. Jana Huberta samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 5. 5. 2020

Podpis studenta:

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Hubertovi za odborné vedení, pomoc, cenné rady a trpělivost při zpracování této práce.

Anotace

BAŽANTOVÁ, Adéla. *Sociálně patologické jevy ve vztahu k členství v sektě*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 65 s. Bakalářská práce.

Práce se zabývá sektami a alternativními náboženstvími. V literární rešerši se nejprve zabývá pojmem „sekta“ z hlediska různých vědních oborů. Popisuje mechanismy sekt, motivy pro vstup do sekty a motivy pro opuštění sekty. Také se věnuje sociálně patologickým jevům, které jsou spojené s členstvím v sektě. Dále uvádí příklady sekt a nových náboženských hnutí. Součástí práce je vlastní kvalitativní výzkumné šetření. Prostřednictvím rozhovorů se členy sekt odpovídá na otázky týkající se života v sektě. Řeší, zda je některá věková a vzdělanostní kategorie lidí náchylnější ke vstupu do sekty než jiná. Zkoumá, jaká pozitiva, případně negativa na svém členství vnímají sami členové sekt. Také zjišťuje, do jaké míry sekta ovlivňuje rozhodování a jednání svých členů, tedy jestli a jaká mají pravidla, zda musí svá jednání konzultovat, zda je sekta ovlivňuje finančně apod. Zabývá se i odchodem ze sekty, zda členům hrozí nějaké tresty či sankce.

Klíčová slova: sekta, manipulace psychická, patologie sociální, náboženství nové, náboženství alternativní

Annotation

BAŽANTOVÁ, Adéla. *Socially pathological phenomena associated with sect membership*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 65 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis is focused on sects and alternative religions. This work is focused on literal searches with the concept of „sect“ from the aspect of many various scientific fields. It describes mechanisms in sects, motives in entering sects and motives to leave certain sects. This work is pursuing social patologic phenomenons which are connected to membership in a sect. It does show examples of sects and new religious organizations. Part of this work is own qualitative research solution. Through conversation with the members of sects there are answers to questions related to life in a sect. These conversations solves if there are any categories of people which are more susceptible to enter a sect based on any age or educational categories. It also investigates which positives or negatives on the membership are being perceived by its sect members. And it is figuring out how much being in a sect impacts deciding and negotiating of its members, in the meaning if or what rules do they have or if they have to consult anything like finances etc. Finally it is solving the issue about leaving a sect or if there are any punishments or sanctions related to leaving the sect.

Key Words: sect, psychic manipulation, social pathology, new religion, alternative religion

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s Rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK) a Rektorským výnosem č. 9/2020 (Přechodná změna způsobu odevzdání bakalářských a diplomových prací).

Datum: 5. 5. 2020

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	9
1 Sekta	10
1.1 Pojem sekta.....	10
1.2 Organizace sekty	12
1.3 Dělení sekt.....	14
1.4 Nábor nových členů.....	15
1.5 Motivy pro vstup do sekty	16
1.6 Odchod ze sekty a pomoc obětem sekt.....	18
2 Patologické jevy v sektě	21
2.1 Psychické techniky podmiňování	23
2.2 Fyzické techniky podmiňování.....	24
3 Příklady sekt a nových náboženských hnutí.....	26
3.1 Hnutí Hare Kršna (ISKCON)	26
3.2 Šamanismus.....	27
3.3 Bahá'í	28
3.4 Satanismus.....	29
4 Vlastní výzkumné šetření	31
4.1 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky.....	31
4.2 Použité výzkumné metody	32
4.3 Jednotlivé rozhovory	34
4.4 Výsledky výzkumného šetření	52
4.5 Shrnutí výsledků a diskuze	58
Závěr.....	61
Seznam zdrojů	63
Přílohy	

Úvod

Bakalářská práce se zabývá sektami a alternativními náboženskými hnutími. Toto téma jsem zvolila, protože mnoho lidí sektám nevěnuje příliš pozornosti, často o sektách mají nepřesné, zkreslené informace. Část lidí také sektu stále vnímá pouze jako skupinu „náboženských fanatiků“ a „bláznů“. Většina lidí je také přesvědčená, že není možné, aby oni sami či jejich blízcí do sekty vstoupili.

Práce obsahuje literární rešerši a vlastní výzkumné šetření.

V literární rešerši se zabývám vysvětlením pojmu sekta. Uvádím pohledy různých vědních disciplín, zmiňuji problematiku definování sekty a nabízím jiné, vhodnější výrazy namísto označení „sekta“. Dále se věnuji organizaci sekty. Představuji různé hierarchické struktury sekt a možnosti dělení sekt dle různých kritérií. Čtenáře seznamuji s procesem získávání nových členů a osobou člena sekty, tedy jakí jedinci sektu aktivně vyhledávají, nebo naopak jsou cílem verbířů. Následně se v práci věnuji motivům, které mohou vést ke vstupu do sekty. V návaznosti na motivy pro vstup uvádím také různé důvody pro odchod ze sekty a způsoby opuštění sekty včetně organizací, které pomáhají obětem sekt. V samostatné kapitole se zabývám sociálně patologickými jevy, se kterými se v souvislosti se sektami můžeme setkat. Poslední kapitola literární rešerše obsahuje příklady jednotlivých sekt a náboženských hnutí.

Na literární rešerši navazuje vlastní kvalitativní výzkumné šetření. Výzkumné šetření jsem realizovala formou rozhovorů se členy sekt a alternativních náboženských hnutí. Zjišťuji, jakým způsobem sekta ovlivňuje své členy, co její členové sami vnímají na členství jako pozitivní, případně jestli existuje něco, co jim nevyhovuje, je pro ně obtížné apod.

Vzhledem k tomu, že práce přináší stručné informace o tom, jak sekty fungují, jakým způsobem získávají nové členy a jaká rizika představují, může sloužit preventistům při tvorbě preventivních programů. Zároveň může být oporou a návodem osobám, jejichž blízcí se stali obětí sekty. Poskytne jim rady, jak se v takové situaci zachovat, jak s danou osobou jednat a také kam se mohou obrátit pro pomoc.

Cílem bakalářské práce je zkoumat a popsat vliv členství v sektě nebo alternativní náboženské skupině na její členy. Tedy jakým způsobem ovlivňuje jejich životy, myšlení a chování. Práce má zároveň informovat o existenci a mechanismech sekt a alternativních náboženských hnutí, se kterými se v České republice můžeme setkat.

1 Sekta

První kapitola obsahuje základní informace týkající se problematiky sekt. Je zde vymezen pojem sekta z hlediska různých oborů, organizace sekty a možnosti dělení sekt. Přibližuje způsob, jakým sekty získávají nové členy a důvody, proč lidé do sekt vstupují. V další části se také věnuje odchodu ze sekty

1.1 Pojem sekta

Vymezit pojem sekta je poměrně problematické. Problematice sekt se věnují různé vědní obory, např. teologie, sociologie, psychologie a religionistika. V rámci těchto oborů se jedná o pojem neustálený, mnohoznačný. To může vést k nesprávnému označení některé náboženské skupiny za sektu. Především laická veřejnost tento pojem užívá pejorativně. Protože pojem sekta je nutné používat opatrně, navrhuji někteří autoři vhodnější pojmy, např. alternativní náboženství, destruktivní náboženská skupina apod.

V sociologickém slovníku je možné najít toto vymezení: „Typ náb. organizace chápající samu sebe jako společenství vyvolených, kteří uskutečňují pravou víru a praxi, a rezignují proto na univerzalitu. Členové s. se často shromažďují kolem charismatické osobnosti, mají negativní postoj ke světu, společnosti a státu.“ (Jandourek, 2007, s. 212)

V psychologickém slovníku je pak sekta vymezena jako „...skupina vydělená z urč. celku, často ztotožňována s kultem; ... k přeměně hnutí v sektu dochází nejč. v okamžiku, kdy si jednotlivec v jejím čele uvědomí svoji moc, začne ji zneužívat a pěstovat svůj kult; příslušnost k sektě lze označit mnohdy jako únik ze složitého světa do pohodlné situace, kdy člověk nemusí nic rozhodovat, vše je za něj organizováno, členové vedou obvykle pospolitý život, jsou spojeni vědomím urč. výlučnosti...“ (Hartl, Hartlová, 2015, s. 527)

Kriminologie sektu vymezuje „...jako náboženské seskupení, které dlouhodobě působí na sebehodnocení jednotlivců takovým způsobem, že tito lidé docházejí k psychické újmě, která bývá charakterizována především ztrátou individuality, sníženým sebevědomím, sníženou schopností žít samostatně bez skupiny a bez jejího vůdce. Mají strach z vnějšího světa mimo skupinu. U mladých lidí dochází k hlubším změnám osobnosti, často i v důsledku ovlivňování jednotlivce skupinou specifickými metodami nátlaku, sugescí, rituály, izolací, půstem a dalšími.“ (Chmelík, 2003, s. 104)

Ve slovníku sociální patologie je uvedeno: „Skupina jedinců, kteří akceptují a prosazují nauku odlišnou od nauky ve společnosti obecně uznávané a také většinovou společností přijímané. Poznávacím znakem je to, že je sekta izolována od ostatních sociálních skupin, neakceptuje či odmítá normy, cíle a prostředky, které jsou v celospolečenském prostředí všeobecně přijímány.“ (Bělík, Svoboda Hoferková, Kraus, 2017, s. 78)

V. Profant a I. O. Štampach (2000, s. 5–6) v časopise Dingir představili čtyři základní významy slova sekta podle toho, jak je používá laická i odborná veřejnost, a navrhují pro ně vhodnější termíny (uvedené v závorce):

- náboženská společnost, která se vydělila z větší náboženské společnosti, snaží se reformovat její učení a/nebo praktiky (nové náboženství);
- z pohledu některých křesťanů nové, menší náboženské společnosti mimo křesťanství, např. adventisté, Křesťanská věda, někdy také buddhisté, hinduisté a muslimové (alternativní náboženství);
- náboženská společnost vyznačující se autoritářstvím, uzavřeností, fanatismem, selekcí informací atd. (autoritářská/uzavřená náboženská skupina);
- náboženská společnost, která škodí svým stoupencům, vymývá jim mozky, má násilné, vražedné nebo sebevražedné sklony (destruktivní/nebezpečná náboženská skupina).

Z dříve uvedených definic můžeme vyvodit **charakteristické znaky sekt:**

- autoritářství – v menších skupinách osoba vůdce (gurua, mistra...), ve větších pak obvykle nějaká struktura, která má nezpochybnitelnou autoritu;
- fundamentalismus – doslovné vykládání posvátných textů, obhajování jeho dogmat;
- uzavřenost vůči okolnímu světu;
- selekce informací – autorita rozhoduje o tom, jaké informace se mohou dostat k veřejnosti i jaké informace mohou dostat členové sekty (z vnitřku skupiny i z okolního světa). (Štampach, Zajíc, 2001, s. 152–153)

Ve své práci budu pojem sekta používat jako zastřešující pojem.

Legislativa vztahující se k problematice sekt

Vzniku nebezpečných sekt se snaží předejít § 5 Zákona č. 3/2002 Sb. – Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). Ten říká, že nemůže vzniknout náboženská společnost, která:

- „a) popírá nebo omezuje osobní, politická nebo jiná práva fyzických osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání nebo sociální postavení,
- b) rozněcuje nenávist a nesnášenlivost,
- c) podporuje násilí nebo porušování právních předpisů,
- d) závažně narušuje veřejnou mravnost, veřejný pořádek nebo veřejné zdraví,
- e) omezuje osobní svobodu osob zejména tím, že využívá psychický nebo fyzický nátlak k vytvoření závislosti, která vede k fyzickému, psychickému nebo ekonomickému poškozování těchto osob nebo jejich rodinných příslušníků, k poškozování jejich sociálních vazeb včetně omezování psychického vývoje nezletilých nebo omezování jejich práva na vzdělání⁴), nebo zabraňuje nezletilým přijmout zdravotní péči odpovídající zdravotním potřebám, nebo
- f) je její učení utajováno vcelku nebo v některých částech, stejně jako organizační struktura církve a náboženské společnosti a vazby na zahraniční složky, je-li částí církve nebo náboženské společnosti působící mimo území České republiky.“ (Zákon č. 3/2002 Sb.)

1.2 Organizace sekty

V sektě je možné najít dvě skupiny členů: nevědomé oběti manipulace a manipulátory. Oběti mají stejné postavení kromě jakéhosi „vedoucího“, který funguje jako spojka mezi řadovými členy a vůdci. Skupina manipulátorů se většinou strukturuje do pyramidy.

Sekty mohou mít různé struktury. Abgrall (2000, s. 63–66) uvádí tyto struktury: pyramidová, pavučinová, hvězdicovitá a sférická.

Pyramidová struktura

Tato struktura je klíčová pro donucovací sekty. Funguje na základě hierarchizace moci, vědění a výsad. Informace jedinec získává pouze od svého přímého nadřízeného. Postoupit výše je možné jen pomalu, stupeň po stupni. Zároveň také hrozí sankce v podobě deklasování. Tento systém tak udržuje své členy pod neustálým tlakem.

Postup v hierarchii sekty se kromě získání vyšší hodnosti může projevit také získáním určitých materiálních výhod, které mohou být opětovně odebrány v případě členova pochybení. Tyto výhody jsou velmi motivující a podporují soutěživost mezi jednotlivými členy. „Pyramidová struktura nabízí dvojí důvod, proč podporovat soutěžení: stoupenci vnukne pocit hrdosti na postup v hierarchii a organizováním závislosti se posílí jeho pocit sounáležitosti. ... To má za následek, že v sektě pevně zakotvení manipulátoři, kteří jsou sami oběťmi manipulace, nemají žádné skrupule, pokud jde o využívání manipulovaných nižšího stupně.“ (Abgrall, 2000, s. 65)

Pavučinová struktura

V takto organizovaných skupinách můžeme najít několik pyramidových struktur, které se vzájemně proplétají. Každá z těchto struktur má určitou funkci. Jedinec zde může stoupat v jedné pyramidě a zároveň stagnovat v jiné, vždy je však závislý na hierarchii. Jedinec, který je důležitý pro jednu pyramidu, představuje v jiné pyramidě pouze pojistku. Není proto problém jej v případě potřeby obětovat, „poškozená“ struktura může být okamžitě nahrazena.

Hvězdicovitá struktura

V této struktuře představuje vůdce střed kruhu, členové pak jeho obvod. Informace proudí z centra do obvodu a obráceně. Každý člen tak má zajištěný kontakt s vůdcem. Taková skupina může vzniknout i v rámci jednotlivých poschodí pyramidového uspořádání. Hvězdicovitou strukturu můžeme pozorovat u malých začínajících skupin (např. modlitebních, spiritistických...). Naopak je toto uspořádání nevhodné pro velké či rychle se rozvíjející sekty, protože neumožňují absolutní kontrolu moci.

Sférická struktura

Více než pro donucovací systémy je charakteristická pro katarzní skupiny. Každý účastník zde má podobnou úlohu, není zde patrná hierarchizace. Pro klasické sekty je zcela nevhodný, protože je nestabilní a neexistuje v něm možnost kontroly.

1.3 Dělení sekt

Sekty je možné dělit dle různých kritérií. V rámci těchto kritérií se můžeme setkat s různým výkladem a dělením u jednotlivých autorů. Ve své práci proto představím jen ta nejznámější.

Jedním z nich je kritérium **religionistické**, tedy dělení sekt podle jejich náboženského, případně kulturního pozadí. Rozlišujeme sekty s křesťanským základem (Děti boží, moonisté), sekty s východním pozadím (Hare Kršna, Sri Chinmoi) a sekty s okultním pozadím (satanismus, Wicca).

Sekty můžeme dělit také podle jejich **nebezpečnosti**, a to na měkké a tvrdé sekty. Je však poměrně obtížné najít vhodná kritéria.

Tvrdé sekty jsou sekty s uzavřenou komunitou, objevuje se u nich psychická manipulace vůči členům. Vůdce zde vystupuje jako velmi silná autorita. Objevuje se zde nějaká forma absence svobody jejich členů. Jako příklad můžeme uvést Řád chrámu slunce.

Měkké sekty nemívají destruktivní vliv na psychiku svých členů. Bývají otevřené většinové společnosti, pro kterou mnohdy pořádají různé přednášky, semináře či jiné akce. Vůdce vystupuje spíše jako rádce. Můžeme sem zařadit například Církev sjednocení (moonisté). (Mühlpachr, 2008, s. 111–112)

O. Štampach a J. Zajíc (2001, s. 156) dělí sekty následovně:

- tradiční náboženské směry (církevní křesťanství, organizovaný judaismus);
- necírkevní křesťanství;
- mimokřesťanské duchovní směry západního původu;
- orientální směry;
- přírodní náboženství;
- hnutí lidského potenciálu;
- synkretické směry (tj. směry vzniklé kombinací a míšením jiných).

Je namístě poznamenat, že při pokusu rozdělit sekty podle jakéhokoli kritéria se téměř vždy najde jedna či více skupin, které ani do jedné kategorie nezapadají.

1.4 Nábor nových členů

Dle Abgralla (2000, s. 81–88) můžeme proces získávání nových členů shrnout do tří fází: vábení, přesvědčování a fascinace.

Vábení předchází procesu indoktrinace. Zaměřuje se na upoutání pozornosti, okouzlení idejemi skupiny. Náborář představuje sektu v nejlepších barvách a staví ji proti „šedému“ světu. Na složité otázky má jednoduché odpovědi, vytváří pocit citového sblížení a během rozhovoru v druhých potlačuje logické myšlení. O společnosti mluví jako o nepřátelském prostředí, ve kterém potenciální člen nic neznamená. Oproti tomu staví sektu, ve které je jedinec středem zájmu.

Jednou z forem vábení je tzv. flirty fishing, který představuje náboženskou prostituci. Provozovala ji sekta Rodina lásky (dříve Děti boží). Členky sekty využívaly pohlavního styku k přilákání nových členů a získání finančních příspěvků. (Děkanovská, 2015, s. 49)

Přesvědčování probíhá mezi přesvědčeným stoupencem a potenciálním stoupencem, kterému předává poselství sekty. „Proces zahrnuje několik etap: pozornost, pochopení, zformování, integraci poselství, přijetí poselství, změnu myšlení či chování.“ (Abgrall, 2000, s. 84–85)

Poselství se předává periferními a přímými kanály. Periferní kanály představují iracionální emoční faktory a triky člena sekty. Přímý kanál pak představuje přímo čitelné poselství, otevřené racionálnímu myšlení.

Pokud jedinec dojde do fáze **fascinace**, s největší pravděpodobností do sekty vstoupí. Jedinec nepochybuje o správnosti své volby. Tato fáze mění svobodnou vůli jedince, citový vztah převládá nad racionálním myšlením. V této fázi také pomalu vzniká závislost na sektě.

Člen sekty

Neexistuje žádný „typický“ člen sekty. Za více ohrožené působením sekt je možné označit osoby, které procházejí hlubokou duševní krizí nebo osoby ve zlomových situacích. To jsou například studenti středních škol v období maturit, starší lidé po odchodu dětí z domova...

Lidé, kteří do sekt vstupují, často potřebují najít správnou a jasnou životní cestu ve světě, který je pro ně komplikovaný. Dále je také vyhledávají jedinci hyperemotivní a hypersenzitivní. K sektám tíhnou lidé s problémy v interpersonálních vztazích, protože sekta jim jasně vymezuje vztah k druhým lidem. V řadách sekty se dále vyskytují jedinci, kteří se nedokáží vzepřít autoritě a jedinci s depresivními rysy. Často se jedná o lidi, kteří přišli o vazby s rodinou, cítí se opuštěni a sekta jim poskytuje útěchu, náhradu za rodinu.

Členy sekt však mohou být i lidé, kteří nezapadají do žádné z uvedených charakteristik. Mladí, úspěšní, dobře vydělávající lidé, manažerské typy. Tito lidé pak v sektě představují sociální i reklamní záruku sekty. (Blažek, Pokorný, Telcová, 2003. s. 136–137)

Mladí lidé představují skupinu, která je působením sekt ohrožená. Velká část členů se k sektě připojuje ve věku 16–20 let, přibližně polovinu členů sekt pak tvoří lidé mezi 18 a 25 lety. Tito lidé často touží po tom, aby jim někdo ukázal cestu, čehož využívají náboráři. Někteří verbíří cíleně vyhledávají mladé lidi ve stresových obdobích, např. během maturity. (Porterfield, 1997, s. 47)

Pokud mladého člověka rodiče a jeho okolí nerespektují jako dospělého, vstupuje do sekty s vidinou osamostatnění a postavení se na vlastní nohy. Mladý člověk vstupuje do sekty, pokud:

- „má pocit, že rychle potřebuje zodpovědět některé otázky, které považuje v daném okamžiku za významné;
- je v důsledku nějaké osobní krize otřesena jeho sebedůvěra;
- si není příliš jistý správností svého chování, tj. neví, jak se má správně v dané situaci zachovat;
- se nachází v situaci, kterou pojímá jako nejistou nebo neobvyklou;
- zjistil, že je nějakým způsobem jeho hierarchie hodnot vadná;
- je otřesena jeho víra, resp. důvěra v někoho nebo v něco.“ (Blažek, Pokorný, Telcová, 2003, s. 138–139)

1.5 Motivy pro vstup do sekty

Existují různé motivy pro vstup do sekty. Ve své práci vycházím z publikace M. Vágnerové (2002, s. 381–382), která jako hlavní motivy pro vstup do sekty uvádí transcendentní zakotvení života, potřebu jistoty a řádu, potřebu autority, emoční přijetí, pocit nadřazenosti, protest a únik ze světa.

Transcendentní zakotvení života

Znamená učení, které se neomezuje na současnost a materiální statky. Tito lidé touží po něčem trvalém, jistém, životní opoře. V materiálním světě nevidí smysl života, hledají proto alternativu.

Potřeba jistoty a řádu

Zvýšená potřeba jistoty se objevuje u jedinců, kteří nezvládají vlastní svobodu. Může se objevit stejně tak u dospívajících hledajících vlastní identitu jako u dospělých, kteří nejsou schopni vyrovnat se s nějakou změnou. Tito jedinci hledají řád, který funguje bez výjimek. Díky tomuto řádu nemusí sami rozlišovat, co je správné a co ne, nacházejí jistoty.

Potřeba autority

Jedná se o neochotu přijmout zodpovědnost a důsledky spojené se svobodným rozhodováním. Sekta nabízí řešení – vůdce rozhoduje, čímž jednotlivé členy zbavuje zodpovědnosti za jejich jednání. Dospívající, kteří se snaží osamostatnit, ale ještě nejsou schopní vlastní nezávislosti, mohou vyměnit autoritu rodičů za autoritu vůdce sekty.

Emoční přijetí, pocit nadřazenosti

Z tohoto důvodu sektám podléhají lidé, kteří jsou přesvědčení o vlastní nedůležitosti. Členové sekty dávají alespoň zpočátku potenciálním členům najevo, že jsou pro ně důležití, nabízejí lásku a přijetí. Jedná se o tzv. love-bombing. Učení sekty je jediné správné, členové sekty jsou vyvolení. Členové tak mají pocit většího významu sebe sama.

Protest, únik ze světa

Vnímání sekt jako něčeho negativního, odmítaného z nich pro některé, především mladé lidi, činí naopak něco přitažlivého. Jedinec se k sektě nepřidává pro její učení, které by ho upoutalo, ale vyjadřuje tak svůj protest. Další možností je, že členství v sektě přichází jako reakce na životní problémy. Představuje únik od problémů, alternativu k předchozímu složitému životu.

1.6 Odchod ze sekty a pomoc obětem sekt

Opuštění sekty je závažné rozhodnutí, které téměř vždy vyžaduje podporu rodiny, někdy i spolupráci s odborníky. Existují tři způsoby opuštění sekty – vyhnání, odchod a vyvedení. (Porterfield, 1997, s. 123–129)

K **vyhnání** dochází, pokud členové kladou velké množství otázek, porušují pravidla sekty nebo neposlouchají rozkazy. Dalším důvodem pro vyhnání může být skutečnost, že jedinec přestává být sektě prospěšný v důsledku nemoci, ztráty zaměstnání apod. Pokud jedinec pro sektu nemůže získávat peníze, nové členy nebo jinak pomáhat, stává se přítěží. Samotné vyhnání pak většinou probíhá před velkým množstvím členů, protože vyhnání působí jako odstrašující příklad pro ostatní členy. Vyhnání jedinci se obvykle stydí a o své minulosti s nikým nemluví.

Odchod představuje rozhodnutí samotného člena opustit skupinu. Členové často sektu opouštějí ve chvíli, kdy ustávají projevy lásky a zájmu o jejich osobu a oni tak prožívají zklamání. Jiní zjišťují, že jejich členství ve skupině nevyřešilo problémy, od kterých chtěli utéct. Existuje však i řada dalších důvodů, proč opustit sektu. Jedním z nich je touha vstoupit do manželství s partnerem, kterého si jedinec sám vybral. Někteří skupinu opouštějí poté, co ji opustil jejich přítel. Vazby na rodinu, přátele a starý život mohou vést jedince k opuštění sekty, pokud tyto vazby zcela nepřerušil. Kontakt s okolním světem může oslabit závislost na sektě. Některé jedince mohou trápit pocity viny kvůli jednání, ke kterým je skupina donutila. Jedinec také může pociťovat zlost, pokud jeho práce není odměněna a ve skupině nijak nepostupuje.

Vyvedení probíhá za účasti dalšího člověka, nejčastěji rodinného příslušníka, kterému se podaří získat si důvěru člena a přesvědčit ho o odchodu. V rámci vyvedení se využívá výstupového poradenství, přesvědčování a rodinné terapie – tzv. nedonucovacích metod. Tyto metody nezahrnují použití síly a násilného držení jedince mimo sektu. Jsou zaměřené na změnu smýšlení jedince a jeho dovedení k tomu, aby se sám rozhodl sektu opustit.

Prakticky jediným preventivním opatřením před působením sekt jsou silné rodinné a sociální vazby. Je velmi důležité včas rozpoznat, že jedinec o vstupu do sekty uvažuje. Vstup do sekty nebývá náhlý, ale pozvolný, doprovázený různými znaky – změnami v chování, myšlení... Změny v chování mohou být v počátku nenápadné a snadno odůvodnitelné. Nové stravovací návyky jako důsledek snahy o zhubnutí, jiné oblékání kvůli touze být originální. Varovným signálem je prodej osobních věcí z důvodu finančních potíží (příspěvky sektě, kupování produktů, které sekta vyrábí...).

Základem je poznat sektu, její doktrínu, praktiky, které používá, její zvyky, rituály, způsoby financování a podmiňování. Ve snaze pomoci oběti sekty je vhodné vyhnout se donucovacím metodám. Ideální je spolupráce rodiny s odborníkem, popř. odborníky z různých oborů podle potřeb jedince. Je důležité dosáhnout toho, aby jedinec s opuštěním sekty souhlasil z vlastního přesvědčení, a to postupným zpochybňováním učení sekty. Podstatné je, aby si jedinec uvědomil ztrátu svého společenského postavení. Jedinec, který sektu opouští, často trpí pocity viny nejprve vůči sektě a poté vůči své rodině a blízkým. Těchto pocitů je nutné jedince zbavit, aby byl možný jeho návrat do předchozího života, jinak hrozí návrat do sekty či dokonce sebevražedné jednání.

Jak již bylo zmíněno, vůdce sekty za jedince činí rozhodnutí a určuje, co je správné. Úkolem terapeuta je vést jedince k samostatnému myšlení. Je nutné, aby bývalý člen byl opět schopný se sám rozhodovat, vyjadřovat svá přání a také je realizovat. Dále je třeba, aby opět získal společenský status. Není neobvyklé, že bývalí členové sekt mají zcela jiný denní režim (noční modlitby a rituály, přerušovaný spánek...) a chybí jim různé společenské a pracovní zvyky. Jedinci odcházející ze sekty mají často finanční potíže. Někdy je proto vhodné jedince zapsat do různých kurzů, školení či stáží a zjednodušit mu tak zařazení do pracovního poměru. (Abgrall, 2000, s. 211–231)

Rodina a blízcí člena sekty zde mají zásadní roli, protože představují spojení člena s reálným světem. Nejčastější reakcí rodiny je vztek a zoufalství. Příbuzní oběti sekty rozmlouvají nebo přímo zakazují styk s ostatními členy, čímž ji utvrzují o správnosti jejího jednání. Oběť pak tyto požadavky vnímá jako další projev „špatnosti“ světa a může pociťovat potřebu odtrhnout se od rodičovské autority. Rodina by se tedy neměla stavět do opozice vůči sektě, ale nevtíravě mluvit o ní a jejích členech. Dále by se měla pokusit získat co nejvíce informací a snažit se se členem udržet kontakt. Ve zprávách, případně dopisech je vhodné zmiňovat, že jsou ochotní mu kdykoli pomoci, a to i v případě, že na zprávy nereaguje. Rodina může členovi spořit peníze pro případ, že se rozhodne sektu opustit a usnadnit mu tak nový začátek, ale v žádném případě by mu neměla posílat hotovost ani hodnotné dárky. Také je vhodné, aby rodina vyhledala pomoc odborníků. (Blažek, Pokorný, Telcová, 2003, s. 144–146)

Společnosti věnující se problematice sekt a pomoci obětem sekt

Jako první zmíním **Společnost pro studium sekt a nových náboženských hnutí**. Společnost vznikla v roce 1993 s cílem sbírat informace o nových náboženských hnutích. Vydává publikace a pořádá semináře pro veřejnost, např. Seminář o hermetismu a Lóži U Zeleného Slunce. Společnost má také vlastní knihovnu, která je po předchozí domluvě otevřená badatelům, studentům i jiným zájemcům. (Vojtíšek, 2017, online) Dále provozují poradenství, kterému se věnují čtyři členové, konkrétně doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th.D. (religionista, docent na katedře psychosociálních studií a speciální etiky Husitské teologické fakulty UK), doc. Ing. Aleš Opatrný, Th.D. (katolický kněz), MUDr. et Mgr. Prokop Remeš (lékař, teolog a psychoterapeut) a doc. ThDr. Ivan O. Štampach (pracuje na katedře religionistiky a filosofie na Univerzitě v Pardubicích a na Evangelické teologické fakultě UK). (Společnost pro studium sekt a nových náboženských hnutí, ©2019, online)

Dále uvedu **CPoNS**, tedy **Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt**. Centrum je součástí organizace YMCA (Young Men's Christian Association – křesťanské sdružení mladých lidí). Centrum funguje od roku 1996 a poskytuje informace o problematice náboženských sekt a nových náboženských hnutích. Věnuje se přednáškové činnosti, pořádá semináře a školení. Spolupracuje s médii a organizacemi, které se věnují sociální prevenci. Dále poskytuje poradenství prostřednictvím telefonní linky, e-mailu nebo ve formě osobní konzultace. Služby pro jedince jsou anonymní a bezplatné. (YMCA Olomouc, nedatováno, online)

2 Patologické jevy v sektě

Sociálně patologické jevy jsou všeobecně nežádoucí jevy ve společnosti. Na přelomu 20. století byly za sociálně patologické jevy považovány sebevražda, alkoholismus, homosexualita, prostituce, rozvodovost a nezaměstnanost, později doplněné o drogové závislosti, násilí a agresivitu. (Ondrejko, 2001, s. 11–12)

Abgrall (2000, s. 199–209) dělí nežádoucí jevy v sektářských skupinách na skupinové patologie a individuální patologie.

Skupinové patologie

Skupinové patologie se týkají celé skupiny. Často se právě kvůli nim o sekty zajímají média. Abgrall mezi skupinové patologie řadí např. **skupinovou katarzi**. Jde o skupinový prožitek, očištění prostřednictvím různých rituálů. Při katarzi dochází k uvolnění kolektivní energie, posiluje soudržnost skupiny, má terapeutický i podmiňovací charakter. Skupinová katarze může vyústit v **kolektivní hysterii**. Hysterie jedince je prezentována jako posednutí, rozmlouvání jedince s oním světem (anděly, vesmírem...). Tato hysterie se může postupně rozšířit na celou skupinu. Každý člen cítí spojení s tím, kdo vysílá poselství.

Nejzávažnější skupinovou patologií je **kolektivní sebevražda**. Ta má většinou buď sakrifikační, nebo spásonosný význam – vykoupení. Příkladem kolektivní sebevraždy může být sebevražda členů Řádu chrámu slunce ve Francii, Kanadě a ve Švýcarsku. Mezi mrtvými byly i děti. Naštěstí pud sebezáchovy představuje silnou překážku prosazení vůle vůdce sekty. Členové sekty si málokdy udrží své odhodlání až do posledního okamžiku.

Individuální patologie

Individuální patologie se na rozdíl od skupinových týkají konkrétního jedince. Můžeme sem zařadit například **depresivní jevy**. Mohou se objevit, pokud jedinec není schopný žít podle pravidel sekty a jejich omezení nebo pokud nezvládá dvojí vazbu – k sektě a mimo prostředí sekty. Dále se mohou objevit v případě citové nedostatečnosti nebo ztráty vazeb na rodinu či přátele po přechodu k sektě. Mohou se projevat jako menší anxiodepresivní syndromy, záchvaty melancholie a mohou vést k dokonanému či nedokonanému pokusu o sebevraždu.

U členů sekt se dále může objevit **neurotické chování** spojené s obsedantními rituály, případně fobické chování vyvolané pravidly sekty. Zvyky ze sekty, jejich stravovací, oděvní a modlitební zvyklosti mohou jedinci velmi ztížit znovuzачlenění do společnosti.

U členů sekt se mohou objevit i **psychotické poruchy**. Abgrall (2000, s. 207) jejich vývoj popsal v šesti stádiích:

- Dochází k postupnému uzavírání se, ztráta kontaktu s okolím, společenská izolace;
- logické myšlení nahrazováno fantaziemi sekty, otupělost;
- úplný příklon k učení sekty, minimální kontakt s okolní společností, zhoršení sociálních vztahů a péče o sebe;
- racionální myšlení je plně nahrazeno učením sekty, paranoidní porucha, úplná společenská izolace, halucinace;
- totální destrukce jedince, smyslové halucinace, dezorganizované chování;
- totální rozpad osobnosti, katatonická strnulost. V tomto stádiu se ze člena stává neproduktivní přítěž, což ve většině případů vede k jeho vyloučení.

U bývalých členů sekt se může objevit **generalizovaná úzkost a atypické úzkostné poruchy**. Jedinec po odchodu ze sekty neustále žije ve strachu z trestu, nějakého důsledku své zrady. Uvědomuje si, že jeho členství v sektě vedlo k narušení či úplnému rozpadu sociálních vazeb. Učení, které celé měsíce nebo i roky považoval za jediné správné, je zpochybněno.

Jedinec, který se cítí bezmocný proti důsledkům členství v sektě, může trpět záchvaty paniky. Má strach ze zbláznění nebo napadení. Dále se může obávat neschopnosti znovuzачlenění do společnosti. Nával paniky může doprovázet bušení srdce, pocit dušnosti a pocení.

Sekta často od svých členů získává finanční prostředky buď ve formě průběžných příspěvků, prodáváním výrobků, které členové vyrábí, nebo jsou členové nuceni zakupovat různé publikace od vůdce apod. V krajních případech požaduje veškeré úspory svých členů, někdy i přepis veškerého majetku ve prospěch sekty. Čím více člen skupině věnuje, tím víc k ní přilne. Bez peněz si člen nemůže zajistit bydlení ani jídlo, stává se tak na sektě zcela závislým i v otázkách stravy a bydlení. Vzdání se majetku nemá dopad jen na člena samotného, ale může výrazně ovlivnit i jeho rodinu.

Bývalí členové sekt bývají pasivní. V důsledku pevného řádu a rozhodování jiných přestali samostatně myslet. Vyzvání, aby si vybrali, co budou jíst nebo co si obléknou, je může zaskočit. Někdy nejsou schopní se rozhodnout, co budou dělat, protože jejich čas organizovali jiní. I po

odchodu ze sekty tak potřebují rozkazy, které by plnili. S tím souvisí také ztráta spontaneity. Život v sektě si vynucuje rigidní chování a myšlení. S událostmi, které jsou pro nás běžné jako například volný čas, se obtížně vyrovnávají. Členové některých sekt nemají smysl pro humor a špatně snáší veselí.

Bývalí členové sekt dále mohou mít potíže s navazováním vztahů. Někdy členové sekt nejsou schopni porozumět svým emocím a následně podle nich jednat, což představuje překážku především pro hlubší vztahy. V sektě představuje sdílení myšlenek a pocitů riziko, protože za něj může být jedinec potrestán. Proto se mnoho bývalých členů sekt chová vůči ostatním odměřeně. Vztah dvou lidí většinou vyžaduje určité kompromisy, což je v kontrastu s pevnou strukturou v sektě. (Porterfield, 1997, s. 199–121)

Nejohroženější skupinou jsou děti narozené do sekt. Výjimečné nejsou případy, kdy tlak sekty zabraňuje vzniku důvěrného pouta mezi matkou a dítětem, někdy dokonce zcela brání kontaktu dítěte a rodičů. V některých případech dítě sice zůstává s rodinou, ale je izolováno od vnějšího světa. Je vzděláváno doma, nesmí si hrát s vrstevníky. Dítě vyrůstající v náboženské organizaci, která se vymezuje vůči vnějšímu světu, pravděpodobně pocit širší sounáležitosti omezí pouze na skupinu, v níž vyrůstá. (Misauerová, Vojtíšek, 2006, s. 8–13)

Členové sekt se často stávají obětí manipulace. Sekty k tomu využívají nejrůznější techniky psychického a fyzického podmiňování. Přestože některé sekty využívají „tvrdé“ metody (odpírání spánku, povinná práce ...), valná většina sekt využívá jemné techniky manipulace.

2.1 Psychické techniky podmiňování

Psychické techniky podmiňování cílí na ovlivňování názorů, způsobu myšlení, emoce a chování svých členů. Podle Abgralla (2000, s. 125–128) sem můžeme zařadit např.:

Hygienická pravidla – jedinec postupně ztrácí možnost rozhodovat o svém tělesném prostoru a sobě samém. Pravidla sekty (zákaz používání antikoncepčních metod, přijímání krevních transfuzí...) určují možnosti stravování i přístup členů k lékařské péči a prevenci. Nemoc se považuje za důsledek nežádoucího chování či jiného provinění. Nemocný se může uzdravit pomocí veřejné zpovědi a nápravy chyb. Konzultace s lékařem je pak považována za snahu vyhnout se pokání.

Sexualita – sekty mají často vlastní pravidla týkající se sexuálního chování. Od svých členů mohou vyžadovat sexuální zdrženlivost, nebo naopak nabádat k náboženské prostituci či

kontrolovat výběr vhodných parterů. Například Rodina lásky (dříve Děti boží) vyznává volnou sexualitu nehledě na rodinné vazby nebo věk. Nařízená sexuální promiskuita pak rozbíjí iluzi tělesné „nedotknutelnosti“.

Odnětí jména – členové některých sekt se musí vzdát svého příjmení a/nebo křestního jména. Příjmení dává najevo příslušnost k rodině, jméno pak představuje přání rodičů. Přijetí nového jména symbolizuje přerušení rodinných vazeb a přijetí sekty za svou novou kmenovou skupinu. Členové tedy přijímají rituální jméno.

Rituály – hrají zvláštní roli v procesu identifikace a posilují pocit příslušnosti. Nejrůznější rituální obřady napomáhají udržovat soudržnost. Mezi obřady, které potvrzují poslušnost, můžeme zařadit např. křest, veřejnou zpověď nebo uzavření sňatku. Rituály také zesilují určité typy chování, kupříkladu veřejná zpověď vyvolává pocit viny.

2.2 Fyzické techniky podmiňování

Fyzické techniky podmiňování často doplňují ty psychické. Představují zásah do základních fyzických potřeb svých členů. Čím slabší jsou členové na fyzické úrovni, tím méně jsou odolní vůči psychické manipulaci. Patří sem (Abgrall, 2000, s. 153–165):

Izolace – představuje značné omezení komunikace s vnějším světem. Členové dostávají omezené a vybrané informace, mají mnoho aktivit v rámci sekty a nemají tak čas sami pro sebe. Sekta určuje, co budou jíst, číst a uctívat, jejich vlastní potřeby tak nahrazují potřeby sekty. Sekta často usiluje o redukci sociálních vazeb, především pak vazeb na rodiče. Právě rodiče si totiž často všimnou změn v osobnosti jejich dětí. Vazby na rodinu pak brání v plném podvolení se sektě, proto jsou nežádoucí. Málokdy se k oddělení od rodiny využívají přímé zákazy, spíše v svém učení rodinu vykresluje jako potenciální nebezpečí. Pokud se jedná a uzavřenou sektu, může být dalšími kroky izolace od přátel a posléze ztráta zaměstnání, pokud pro sektu nepředstavuje zajímavý finanční příjem.

Nedostatečná strava – malý přísun kalorií i případnou podvýživu sekta ospravedlňuje očistou, zbavováním se toxických látek nebo respektem k životu (veganství, vegetariánství). Nedostatek potravin snižuje odolnost – nedostatek uhlohydrátů snižuje ostražitost, malý přísun kalorií snižuje fyzickou odolnost. Tato metoda je spíše pomocným prostředkem, sama o sobě nemá výraznou účinnost.

Nedostatek spánku – pro psychickou rovnováhu je spánek velice důležitý. Spánek je odpírán pod záminkou různých obřadů, meditací, modliteb v určeném čase (postavení měsíce...). To je někdy doprovázeno příkazem spát na podlaze, v nepohodlné poloze apod. Absence spánku po dobu přibližně tří dnů může vést k halucinacím, které jsou poté interpretovány jako mystické prožitky nebo znamení. Opakované přerušování spánku a dlouhodobý nedostatek spánku může vést k depresivním či dokonce disociativním stavům.

Nucená práce – pro sektu představuje dobrý zdroj příjmů. V kombinaci s nedostatkem spánku a potravy představuje perfektní nástroj pro zlomení fyzické i duševní odolnosti člena.

Zvuk, hudba – sem můžeme zařadit různé mantry a zpěvy. Tato metoda je hojně využívána např. mezi šamany. Tlak v ušním bubínku ovlivňuje tělesnou rovnováhu, zachycené zvuky proto mohou vyvolat pocit cestování v prostoru. Tyto prožitky jsou pak opět vysvětlovány jako nadpřirozené projevy.

Zdravicové rituály – představují projevy věrnosti členů k vůdci sekty. Členové tak vyjadřují respekt k vůdci a celé skupině. Klečení, klanění a prostrace (pokleknutí s dotykem země obličejem) má na členy psychologický efekt, upevňuje poslušnost.

Odnímání osobního oblečení – technika, která členy sekt zbavuje části jejich identity. Zvláštní oděv skupiny představuje znamení příslušnosti ke skupině, poslušnosti vůči pravidlům skupiny a projev oddanosti vůdci sekty. Člen pak sám sebe nevnímá jako jedince, ale jako součást skupiny. Dalším krokem může být určení pravidel tělesného vzhledu. Sekta například může svým členům nařídít nosit vlasy dlouhé, nebo naopak úplně vyholené. Dále sem můžeme zařadit malování na kůži, tetování apod. Nadvláda sekty může být zřejmá také v oblasti sexuality – buď mezi členy, nebo mezi členy a vůdcem.

Přechodové předměty – nošení nejrůznějších předmětů připomíná členům jejich příslušnost. Tyto předměty jednak vyjadřují příslušnost ke skupině, jednak mají ochrannou roli (amulety...). Nošení těchto předmětů udržuje spojení se sektou, na dálku zastupuje vůdce sekty.

3 Příklady sekt a nových náboženských hnutí

Sekt a nejrůznějších náboženských hnutí existuje velké množství, jejich počet je možné pouze odhadovat. V této kapitole představím několik náboženských skupin, které naplňují některé znaky sekt. Tyto skupiny zároveň mají odlišné náboženské a kulturní pozadí. Všechny skupiny působí na území České republiky.

3.1 Hnutí Hare Kršna (ISKCON)

Náboženskou organizaci International Society for Krishna Consciousness, zkráceně ISKCON, česky Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny založil v roce 1966 v New Yorku Abhaj Čaranáravinda Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda. Jeho jméno je často zkracováno na Šríla Prabhupáda. Hnutí je známější jako Hnutí Hare Kršna. Jedná se o směr hinduismu, který uctívá Kršnu – jedno z vtělení (avatárů) boha Višnu. Kršna je oddanými vnímán jako „Nejvyšší Osobnost Božství“. Nauka hnutí vychází z myšlenky reinkarnace. Ve většině tradic představuje nejvyšší cíl osvobození se z koloběhu znovuzrozdání. Hlavním cílem oddaného Kršny však není osvobození sebe sama, ale oddaná služba. Každý oddaný dosáhne stavu, kdy bude moci sloužit přímo Kršnovi na jeho planetě Vaikuntha.

Oddaní Kršny vnímají společnost jako nedokonalou, protože je založená na materiálních, neduchovních principech. Kritiku směřují i k moderní vědě, protože je zneužívána k popírání existence Boha. Používání technických vymožeností není zcela zakázané. Oddaní mohou požívat např. počítače nebo automobily, musí však být použity ve službě Bohu.

Oddaní se řídí čtyřmi zásadami mravného života. První z těchto zásad je přísné vegetariánství. Členové hnutí nesmí jíst žádné maso včetně ryb, vajec nebo produktů ze zabitých zvířat. Někdy se doporučuje vyhýbat se také cibuli, česneku a houbám. Další zásadou oddaných je zákaz požívání omamných látek. Zakázané je vše, co odvádí mysl od Boha – drogy, alkohol, čaj, káva, tabák, kakao... Třetí zásadou je sexuální zdrženlivost. Sexuální styk mohou mít tzv. grhasthové (grhastha – hospodář; ten, který se věnuje rodinnému životu, jedno ze čtyř období života muže), je však přípustný jen mezi manželi, jednou měsíčně za účelem početí dítěte. Poslední zásadou je vyhýbání se všem formám hazardu – sázení, hry o peníze, ale někdy také přílišné přemýšlení.

Cestou k Bohu je zpívání Hare Kršna mahámantry, která zní Hare Kršna, Hare Kršna, Kršna Kršna, Hare Hare, Hare ráma, Hare Ráma, Ráma Ráma, Hare Hare. Při zpívání oddaní používají japu, růženec tvořený 108 navlečenými korálky (a jedním hlavním, ten se ale nepoužívá ke

zpívání). Pro každé opakování mantry je jeden korálek, 108 manter tvoří jedno kolo. Oddaní musí pronášet minimálně 16 kol denně.

Někteří nosí typické oděvy, muži tzv. dhóti a ženy sári. Někdy je můžeme vidět prodávat Prabhupádovy knihy nebo rozdávat prasádam, tedy jídlo obětované Kršnovi. Někteří oddaní žijí společně v komunitě a řídí se jejím denním řádem, jiní žijí mimo komunitu, chodí do zaměstnání a účastní se různých svátků a obřadů. Veškerá činnost oddaných (příprava jídla, práce na poli, prodej knih...) je chápána jako služba Kršnovi.

V České republice mají chrám v Lužcích, kazatelská centra v Praze, Brně a Lutotíně, středisko v Ostravě a ekologické farmy Kršnův dvůr u Benešova a Nava Gókula u Kroměříže. (Fujda, Lužný, 2010, s. 41–99)

3.2 Šamanismus

Někteří odborníci tvrdí, že kořeny šamanismu jsou ve střední a severní Asii, jiní jsou přesvědčení, že šamanismus má kořeny v arktické oblasti. V konečné formě slovo „šaman“ začali užívat sibiřští Evenkové (Tunguzové), pro které znamenalo „léčitel, čarodějný doktor“. Šamanismus je obtížné sledovat, studovat či popisovat, neboť každý šaman je jedinečný, má vlastní metody a postupy. „Šamanismus je stav mysli, způsob nazírání na svět, je to vlastně nejstarší duchovní disciplína obsahující poznání světa i snahu o ovlivňování přírodních sil ve svůj prospěch pomocí styků se světem duchů. ... Šamanismus je také prastará duchovní, lékařská a filozofická praktika na světě vycházející z přesvědčení, že kromě našeho reálného světa existuje svět duchovní, pro obyčejné profánní lidi neviditelný, ale pro šamany přístupný pomocí celé řady metod.“ (Zelený, 2007, s. 139)

Šamanismus je i v současné době prvkem kultury amazonských pralesních indiánů. Zdejší šamani využívají nejrůznější masky zvířat, zvonečky, bubínky, krystaly, halucinogenní nápoje a tabák. Právě pomocí těchto rostlin se šaman dostává do stavu transu. V tomto transu má svého průvodce a pomocníka, nejčastěji ze zvířecí říše. Každý šaman má jiného pomocníka, stejně jako má každý vlastní způsob léčení. Šaman se kromě léčení a přípravy adeptů na cestu šamana podílí na výchově mládeže a jejich přípravě k iniciaci. Dále vede duchovní život kmene, řídí průběh rituálů, obřadů a tanců. Také členům kmene vykládá znamení a věští budoucnost. Funguje jako prostředník mezi světem živých a mrtvých, udržuje vztah lidí a přírody. Lovcům zajišťuje štěstí při lovu, různými obřady zajišťuje dobrou úrodu.

Šamanismus je spíše mužskou záležitostí, šamanky můžeme najít v některých částech Jižní Ameriky. Šamani svou sílu získávají na základě svých schopností, nadpřirozenou volbou, v některých kmenech se dědí. (Zelený, 2007, s. 137–147)

Jeden z nápojů, které šamani často pro své obřady používají, je ayahuasca. Ayahuasca v jazyce Kečuů znamená „liána mrtvých“ nebo „šňůra duší“. Jedná se o halucinogenní nápoj, který vyvolává stavy transů a vidění. Nápoj se připravuje smícháním nejméně dvou rostlin, přičemž každá rostlina už sama o sobě má psychotropní účinky. Před požitím ayahuascy je nutné dodržovat přísnou dietu – 30 dní před jejím požitím je zakázané jíst sýry, kuřecí maso, kávu, kakao, koření apod. Po požití dochází ke zvracení a závratím, následuje stav euforie doprovázený zpěvy, tanci a barevnými vizemi. Skrz tyto vize šaman získává informace o příčině nemoci. Šaman také pořádá kolektivní obřady, při kterých dochází ke spojení účastníků s přírodou, rostlinami, zvířaty, větrem i hvězdami. Obřad trvá i několik hodin. Po jeho konci účastníci ayahuasce děkují. (Zelený, 2007, s. 116–120)

Počty šamanů se nedají ani přibližně určit. V České republice jsou lidé, kteří se za šamany prohlašují, nabízejí různé léčení a rituály, nicméně jejich znalosti v oboru jsou diskutabilní. Důvěryhodně nepůsobí ani skutečnost, že si za své služby nechávají platit, přestože nedošlo k vyléčení jedince.

3.3 Bahá'í

Zakladatelem je Bahá'ulláh, kterého věřící pokládají za posledního z Božích poslů. Vychází z bábismu, jednoho ze směrů islámu.

Podle Bahá'ulláhova učení má lidstvo jeden společný původ. Lidé nezávisle na rase, třídě či vyznání se mají spojit v jednu světovou civilizaci. Jednotu hlásají i v náboženství. Jednotlivá náboženství pouze vyhovují potřebám určitých období. Abraham, Mojžíš, Kršna, Buddha, Zarathuštra, Ježíš a Mohamed byli proroci, které Bůh seslal na zem, aby zprostředkovali lidem Boží zjevení podle toho, na jaké úrovni poznání se lidé právě nacházejí. Posledním prorokem je právě Bahá'ulláh. Každé Bahá'ulláhovo slovo je svaté. Vydal mnoho spisů o svém učení, nejvýznamnější je Nejposvátnější kniha. V ní můžeme najít zásady o modlitbách, věřící by se měli modlit třikrát denně tváří obrácenou k Bahá'ulláhovu hrobu. Dále řeší půst, náboženské zákazy a manželské a dědické zákony. Kvůli postavení proroka, jak je Bahá'ulláh vnímán, jsou Bahá'í věřící v islámských zemích pronásledováni. (Vojtíšek, 1998, s. 76–77)

Bahá'í spravuje duchovní rada, do které jsou každý rok voleni zástupci z věřících. Věřící jsou povinni přijmout jakoukoli funkci, kterou jim rada udělí. Nepijí alkohol a neužívají narkotika, pokud neslouží léčebným účelům. Dále by se měli vyhýbat pomlouvání, protože oslabuje důvěru mezi lidmi. Před uzavřením sňatku je vyžadován souhlas všech čtyř rodičů. Každý také má povinnost pracovat, pokud mu to zdravotní stav dovolí. Zajímavá je skutečnost, že ač Bahá'í hlásá jednotu, jsou věřící varováni před vztahy s orientálci (konkrétně jmenovaní jsou Peršané). Peršané by neměli být přijímáni bez doporučení. Mohou se účastnit veřejných přednášek, ale neměl by jim být umožněn vstup na slavnost devatenáctého dne. Tito lidé prý mají tendence Víru Bahá'í vnímat jako sektu Islámu, protože ohrožuje svrchované postavení jejich náboženství. (Zásady Bahá'í správy, 1998, s. 22–37)

Zásady Bahá'í můžeme shrnout do těchto bodů:

- „oproštění se od všech forem předsudků
- zajištění plné rovnoprávnosti žen a mužů
- uznání jednoty a relativnosti náboženských pravd
- odstranění extrémních případů chudoby a bohatství
- zajištění vzdělání pro všechny
- odpovědnost každého člověka za samostatné hledání pravdy
- zřízení světové federace
- poznání, že pravdivé náboženství je v souladu s rozumem a výsledky vědeckých výzkumů.“ (Víra Bahá'í, 1992, s. 2)

V České republice má tato víra pobočky v Praze, Roztocích u Prahy, Svinařích, Zelenči, Českých Budějovicích, Hluboké nad Vltavou, Hrdějovicích, Jablonci nad Nisou, Liberci, Pardubicích, Rudolticích, Hradci Králové, Brně, Sokolnici, Strachotíně, Olomouci, Prostějově, Frenštátu pod Radhoštěm, Opavě a Ostravě.

3.4 Satanismus

Satanismus zakladatele ani přesné časové vymezení vzniku nemá. Někteří za vznik moderního satanismu považují vznik Satanovy církve, kterou v roce 1966 založil Anton Szandor La Vey. Satanismus není jednotný, nejedná se tedy o organizaci s jednotnou strukturou. Nemá žádnou společnou posvátnou knihu ani vůdce. Jednotliví satanisté často nemají mnoho společného. Snad jediným spojením je vzdor, který satan symbolizuje. Existuje řada jednotlivců i skupin,

kteří vznikají a zanikají bez jakýchkoli vazeb na ostatní. V současnosti se termínem „satanismus“ označuje mnoho směrů, které se ideologicky vymezují vůči křesťanství.

Satanismus můžeme dělit do 3 hlavních proudů: náboženský (protestuje proti většinovému náboženství), antimorální (protestuje proti morálce založené na většinovém náboženství) a antikulturní (protestuje proti kulturním hodnotám civilizace) satanismus.

Náboženský satanismus uctívá satana jako reálnou bytost. Členové satana vzývají a věří, že jim odpovídá. Někteří provádějí nejrůznější rituály, které někdy zahrnují i oběti, nejčastěji malá zvířata.

V dnešní době je mnohem více členů, kteří protestují náboženské morálce. Namísto víry v Boha je zde víra v člověka. Namísto odpuštění odplata. Pokud člověk úmyslně nikoho a nic nepoškozuje, neměl by být omezován. Satan symbolizuje volnost a přirozenost. Mezi jeho nejvýznamnější představitele patří Aleister Crowley, autor knih s okultní tematikou, a Anton Szandor LaVey, který založil První církev satanovu a je autorem Satanské bible.

Poslední proud satanistů tvoří především mladí lidé. Výrazná je především jejich účast na tvorbě nové kultury. Ve výtvarných, literárních a hudebních dílech odmítají tradiční vnímání krásy a dobra. Tato skupinu lidí o Satanovi často ani neuvažuje. Přejí si především šokovat a provokovat okolí. Toho často dosahují prostřednictvím oděvů, účesů, viditelným nošením satanských symbolů, případně vandalskými činy. (Vojtíšek, 1998, s. 63–35)

V České republice funguje První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy. Největší pobočku (tzv. Templ) má v Praze. Slaví se zde všechny velké satanské svátky, konají se zde besedy, přednášky a přijímání nových členů. Další Templ je v Rakovníku.

4 Vlastní výzkumné šetření

V předchozí části jsem se věnovala teorii v oblasti sekt, jejich druhům a strukturám. Uvedla jsem možné důvody vstupu do sekty a přiblížila problematiku odchodu ze sekty. V další části své práce se zaměřím na konkrétní případy, členy sekt a alternativních náboženských hnutí a jejich zkušenosti.

4.1 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky

Ve svém výzkumném šetření se zaměřím na rozhovory se členy sekt a alternativních náboženských hnutí. Chci získat informace, které není možné vyčíst z odborné literatury.

Hlavním cílem výzkumného šetření je získat informace o životě v sektě, jakým způsobem sekta své členy ovlivňuje, proč se rozhodli do ní vstoupit, případně proč v ní setrvávají.

V rozhovorech s respondenty chci najít odpovědi na otázky, jak respondenti sami své členství vnímají, co pro ně znamená, proč v něm setrvávají. Z těchto odpovědí bude také možné určit, co je na sektách a alternativních náboženstvích tolik atraktivní, výlučné. Dále chci zjistit, proč se rozhodli do těchto náboženských skupin vstoupit, jaká byla jejich motivace. Z odpovědí respondentů chci také zjistit, zda se kvůli svému členství setkali nebo stále setkávají s nějakými obtížemi, pokud tyto obtíže budou ochotní přiznat. Na to navazuje otázka, zda by se setkali s nějakými potížemi, pokud by chtěli sektu opustit. Získané informace následně porovnam a vyhodnotím.

Výzkumné otázky

Dalším krokem bylo stanovení výzkumných otázek. Výzkumné otázky udávají výzkumnému šetření směr, vymezují hranice výzkumného šetření a pomáhají udržet zaměření výzkumníka na cíle výzkumného šetření. (Punch, 2008, s. 44)

Základní výzkumná otázka zní: Jak sekty a alternativní náboženská hnutí ovlivňují své členy?

K dosažení stanoveného cíle bylo třeba stanovit další výzkumné otázky:

- Jaký je průměrný věk a dosažené vzdělání jedinců, kteří do sekt vstupují?
- Jaké jsou příčiny a motivace vstupu do sekt?
- Jaké jsou výhody členství v sektě?

- Jaké jsou nevýhody členství v sektě?
- Musí svá rozhodnutí a jednání podřizovat sektě?
- Mají možnost sektu beztrestně opustit?

4.2 Použité výzkumné metody

Pro své výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní metodu. Kvalitativní výzkum nepracuje s číselnými údaji, ale předkládá svá zjištění ve slovní podobě. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu se v kvalitativním výzkumu výzkumník snaží sblížit s respondentem, snaží se porozumět člověku, pochopit, jak věci vnímá on sám. (Gavora, 2000, s. 31–32) Jelikož se ve své práci zabývám konkrétními případy, je vhodné použití právě kvalitativní metody. Kvalitativní metoda mi umožní získat podrobný popis a vhled při zkoumání jedinců. Při použití kvalitativní metody zkoumám jevy v přirozeném prostředí, což je v oblasti sektářství výhodou. Získám hloubkový popis případu a mohu lépe zohlednit lokální podmínky a aktuální situace. Také mi umožní na tyto podmínky a situace pružně reagovat. (Hendl, 2005, s. 52–53)

Jako nejvhodnější metodu sběru dat jsem zvolila metodu rozhovoru. „Metoda rozhovoru (interview) je založena na přímém dotazování, tedy na verbální komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem nebo s více respondenty.“ (Švarcová-Slabinová, 2005, s. 28) Konkrétně jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který „...se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.“ (Hendl, 2005, s. 164)

Jeho výhodou je, že v průběhu rozhovoru mohu podle potřeby měnit pořadí otázek i jejich formu. Mám sice předem připravenou kostru otázek, ale mohu se od ní během rozhovoru odklonit a reagovat na odpovědi respondenta. Zůstává tedy zaměření rozhovoru, ale zároveň je možné se více orientovat na respondentovy osobní zkušenosti a to, co on sám považuje za důležité sdělit. Další výhodou použití metody rozhovoru je, že si mohu poměrně snadno ověřit, zda respondent otázce opravdu porozuměl. (Hendl, 2005, s. 161–166) Také se při použití této metody minimalizuje riziko, že respondent na nějakou otázku neodpoví. Zároveň mám jistotu, že mi odpovídá osoba, která vyhovuje mé cílové skupině. Výhodou je také mnohem vyšší návratnost, než při použití např. dotazníku.

Metodu rozhovoru je vhodné použít, chceme-li získat např. informace o názorech, postojích, záměrech nebo přáních druhých. Při využití rozhovoru mám s respondentem bližší vztah, což

umožňuje lepší proniknutí do případu, je možné formulovat otázky podle situace a pokládat upřesňující otázky. Rozhovor jsem zvolila také proto, že sekty bývají často uzavřené. Provést mezi jejich členy např. dotazníkové šetření by tak bylo velmi obtížné, jednak z již zmíněného důvodu sdílnosti, jednak protože neznám dostatečné množství členů těchto skupin a hnutí.

Rozhovor se skládá z několika otevřených otázek. Během rozhovoru jsem se snažila vytvořit nenucenou atmosféru, aby respondenti mluvili otevřeně a měli dost času si svou odpověď promyslet. Někteří mluvili otevřeně, někteří naopak velmi stručně. Jeden rozhovor probíhal za přítomnosti tlumočnicka. Během rozhovorů nedošlo k žádným konfliktům. Po každém položení otázky jsem respondenta nejdříve nechala mluvit, aby mi sám sdělil, co sdělit chtěl, teprve poté jsem pokládala upřesňující otázky. Také jsem se každého respondenta vždy zeptala, zda souhlasí s pořízením zvukového záznamu rozhovoru. Někteří souhlasili, jiní si nepřáli být nahráváni, v tom případě jsem rozhovor zapisovala přímo na místě. Každého respondenta jsem navíc informovala, že svou účast na výzkumném šetření může bez udání důvodu zrušit.

Abych získala potřebné informace, položila jsem respondentům tyto otázky:

- Kolik je Vám let a jaké je Vaše dosažené vzdělání?
- Jak dlouho jste členem/členkou (název)?
- Jak (název) funguje? (Vaše učení, členské poplatky, automatické členství dětí členů...)
- Co bylo hlavním důvodem vstupu do (název)?
- Jak jste žil/a před vstupem do (název)? Byl/a jste spokojený/á?
- Jak Vás členství nejvíce ovlivňuje?
- Co vnímáte na členství v (název) jako pozitivní? Co Vám členství přináší a co je pro Vás nejdůležitější?
- Obnáší členství v (název) něco, co Vám nevyhovuje?
- Má (název) nějaká pravidla, která musíte bezpodmínečně dodržovat?
- Jak je (název) financována?
- Jak funguje hierarchie v (název)? Musíte s ostatními svá rozhodnutí a jednání konzultovat či se ostatním podřizovat?
- Pokud byste chtěl/a (název) opustit, můžete tak učinit bez problémů či sankcí?

Některé rozhovory byly předem domluvené přes rodinné příslušníky a známé, některé naopak proběhly zcela náhodně při setkání s verbířem nebo při jiných veřejných aktivitách těchto skupin. Z důvodu aktuálního omezení volného pohybu osob mi jeden respondent poskytl odpovědi na otázky formou hlasové zprávy.

Realizování samotných rozhovorů bylo časově poměrně náročné, protože jsem se (pokud bylo setkání předem plánované) snažila o navázání určitého vztahu ještě před samotným rozhovorem. Cílem bylo, aby se respondenti cítili uvolněně, odpovídali otevřeně, beze strachu a neměli pocit, že jsou vyslýcháni.

Mírnou překážkou v realizaci rozhovorů byla i vzdálenost. Jeden z rozhovorů např. probíhal na farmě nedaleko Kroměříže, jiný v Praze. Další překážkou byla skutečnost, že jeden z respondentů žije většinu roku v Ekvádoru. Už samotná předběžná komunikace tak byla poněkud složitější z důvodu rozdílných časových pásem a pokrytí signálem.

Z jednotlivých rozhovorů jsem získala velké množství dat, které jsem dále analyzovala a třídila.

Cílová skupina

Cílovou skupinu představují členové sekt a alternativních náboženství. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem šest respondentů, čtyři muži a dvě ženy. Respondenti jsou různého náboženského vyznání, věku, pohlaví i vzdělání. Respondenti reprezentují náboženské skupiny, které naplňují některé znaky sekt. Jednotlivé skupiny mají odlišné náboženské a kulturní pozadí, tudíž se od sebe odlišují. Snažila jsem se realizovat rozhovory s respondenty – členy skupin, které jsem představila dříve. Pokusila jsem se oslovit i respondenty dalších náboženských skupin, ale někteří buď odmítli, nebo nereagovali vůbec. Mezi jednotlivými respondenty jsou patrné rozdíly ve sdílnosti. Někteří se po chvíli sami přirozeně rozpovídali, odpovídali bezprostředně, někdy i vyjádřili obtíže, se kterými se kvůli členství setkávají nebo setkávali. Jiní naopak odpovídali spíše stručně, věcně, neřekli nic navíc.

4.3 Jednotlivé rozhovory

Tato podkapitola obsahuje jednotlivé rozhovory. Některé rozhovory jsou přepisem nahraného rozhovoru, některé jsem písemně zaznamenávala už při samotném rozhovoru. Rozhovory jsou vždy uvedené doslovně, protože takto alespoň částečně umožňují vytvořit si lepší představu o osobě respondenta.

Rozhovor č. 1: buddhismus Diamantové cesty – Ondřej

Kolik je Vám let a jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Je mi 33. Nejvyšší dosažené vzdělání je středoškolské s maturitou, avšak s předpokladem titulu Bc. v roce 2020. (pozn. autora: dotazovaný mi sdělil i jméno univerzity a název studovaného oboru, vzhledem k zachování anonymity jsem se však rozhodla tyto informace nezveřejnit.)

Jak dlouho jste buddhistou?

Členem jsem se stal oficiálně roku 2012, avšak buddhismus Diamantové cesty jsem začal praktikovat o rok dříve, tzv. v očekávání přijmutí útočiště.

Jak buddhismus Diamantové cesty funguje? (Vaše učení, členské poplatky, automatické členství dětí členů...)

Buddhismus Diamantové cesty v ČR nejdřív fungoval pod Společností Diamantové cesty, poté přešel pod společnost Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü. Jako celek nás duchovně vede 17. Karmapa Thinlă Thaje Dordže. Praktické vedení zajišťuje Lama Ole Nydahl. Na celém světě máme více než 600 center.

Hlavní meditace BDC je meditace na 16. Karmapu. Meditace trvá přibližně 30 minut a provádíme ji každý den ať již sami doma nebo v centrech BDC s kamarády. Náš kořenový Lama Ole Nydahl nám doporučuje navštěvovat centrum alespoň jednou týdně. Meditace je možné provádět individuálně nebo v kolektivu. Po této meditaci vždy přivoláváme ochránce linie Karma Kagju „Černý plášť“ Mahakála. Další praxí je tzv. Ngöndro – 4 přípravná cvičení, která se opakují 100 000krát. Je to velice individuální praxe. Ngöndro zabere nejméně 8 let nebo trvá celý život praktikujícího. Ngöndro se skládá z Poklon, Diamantové mysli, Darování Mandaly a Gurujogy. Záleží na motivaci a podmínkách každého jednotlivce. Ngöndro jakožto přípravné cvičení nás připravuje na praxi 8. Karmapy, kterou je možné praktikovat až po jeho dokončení. Výjimečně je možné tuto meditaci provádět s Lamou Olem Nydahlem, ale pouze pod jeho vedením. Za zmínku stojí meditace Buddhy medicíny, ta umožňuje léčit sebe nebo ostatní, Meditace na Milující oči, to je buddhistická forma Avalokitešvary, tib. Čenreziga. Jedná se o šestislabičnou mantru bódhisattvy soucitu, se kterou se váže známá mantra om mani peme hung. Praktikujeme také Bílé světlo, to je meditace umožňující ovládat sny. V naší škole Karma Kagju je pravděpodobně jako u poslední školy ústní odkaz Phowy, což je vlastně Vědomé umírání. Tato velmi náročná praxe nám usnadňuje odchod z tohoto světa, ve smyslu průvodce a pomocníka právě v Bardu, kdy již nemáme hmotné tělo a během cca 30 dní bychom měli

nalézt tělo nové. Lama Ole předával Phowu i nebuddhistům. Znamená to, že tuto praxi bylo možné získat i bez hlubších závazků. Phowa se používá jak pro sama sebe, tak i pro ostatní. Naší častou náplní je cestování s Lamou, který předává učení Diamantové cesty po celém světě vyjma Afriky. V ČR je aktuálně 22 center BDC založených Lamou Olem a po celém světě jsou to pak stovky.

Co bylo hlavním důvodem vstupu k Buddhistům?

Již jako dítě jsem hodně přemýšlel o smrti a nevím přesně, jak k tomu došlo, ale myslím se, že jsem se již narodil s vědomím, že se budu reinkarnovat, stejně jako ostatní. Smrt prostě nebyla pro osmileté dítě žádný konec, ale začátek a pokračování. Často se mi zdálo, že jsem umřel a znova se narodil. V té době v okolí buddhisté nebyli, takže mě k takovému smýšlení neměl kdo navádět. O smrti jsme doma jakožto rodina nemluvili. Při těžkém období, kdy se můj partner pokoušel několikrát o sebevraždu kvůli finančním dluhům a AIDS, mě přestaly běžné rady a povrchní společnost posouvat dále a já vědomky blízko k smrti partnera jsem začal pít. Dopídl jsem se k Hare Kršna a knize Bhagavad Gítá. Tento směr byl pro mě však velmi omezující, tak jsem to zkusil přes knihovnu a objevil starý, již takřka vymřelý Himalájský Bonismus, který byl později nahrazen buddhismem. Jelikož jsem však nechtěl zůstat u knih, protože jsem nenašel žádnou praktikující skupinu ani učitele, našel si mě BDC, který mi sedl ihned. BDC mi dal odpovědi na všechny mé otázky, které jsem si během života pokládal a na které mi západ nedokázal uspokojivě odpovědět.

Jak jste žil před vstupem k buddhistům? Byl jste spokojený?

Pokud pomínu nemocného sebedestruktivního partnera, troufám si říci, že jsem žil spokojeným životem. Jen jsem měl pocit, že mi něco chybí, že je za tím, co vidím a prožívám, něco více. Že život přeci nemůže být pouze škola, práce, rodina, stáří a smrt. Taková myšlenka pro mě nebyla uspokojivá.

Jak vás členství nejvíce ovlivňuje?

Meditace a zde konkrétně meditace Buddhismu diamantové mysli Vám převrátí život naruby. Veškeré koncepty, ve kterých jste 30 let žil, se postupně začnou rozpadat a s tím i Vaše staré já. Někdy to bylo trochu strašidelné uvědomit si, že čemu 30 let věříte a považujete to za sebe nebo za část svého já či života, vlastně neexistuje, že je to klam, prelud. Začal jsem hodně cestovat, méně pracovat a užívat si života. Stal jsem se pokornějším a troufám si říci, že jsem se stal pro svět, alespoň pro ten nejbližší, užitečný. Přestal jsem myslet jen sám na sebe a rozšířil

jsem si obzor mimo své vajíčko. Bylo velmi zábavné pozorovat mysl, jak z tohoto osobního vajíčka vystupuje. Člověk začne cítit jistou zodpovědnost za ostatní živé bytosti a začne se v něm tvořit nadbytek, aby mohl skutečně činit. Samozřejmě mi to přineslo spoustu skvělých přátel a zázemí v BDC centrech po světě.

Co vnímáte na členství jako pozitivní? Co je pro Vás na členství nejdůležitější?

Mám přístup do center a mohu je využívat. Samozřejmě se nejedná o „mama“ hotel. Každý člen má své morální povinnosti a ví, jak se má v centru chovat. Vaříme, uklízíme, mentorujeme nové členy, děláme přednášky a vedem meditace. Je to můj druhý domov, nevím, jak jinak lépe bych to popsal.

Obnáší členství něco, co Vám nevyhovuje?

I když jsou lidé oficiálně buddhisté, každý jsme na jiné úrovni, tedy zmíním, že komunikační problémy mohou nastat kdekoliv. Minulý rok došlo k uzavření královéhradeckého centra, což pro mě bylo nepříjemné, jelikož jsem centrum navštěvoval i 5krát týdně a staral se o něj. Aktuálně se nachází nejbližší středisko v Pardubicích, kam již tak často nejezdím... aneb nic netrvá věčně, pomíjivost na nás číhá na každém rohu.

Mají buddhisté Diamantové cesty nějaká pravidla, která musíte bezpodmínečně dodržovat?

I buddhisté se řídí určitými morálními pravidly, podobným desateru. Avšak v naší linii máme meditační velikány a učitele, kteří desatero nedodržovali. Například Milarepa zavraždil 35 lidí, a přesto tento čin očistil a dosáhl osvícení. Pokud tedy budu nahlížet na otázku tak, jak je položená, odpověď je ne.

Jak je buddhismus financován?

Financování je složité a zcela do něj nevidím. Centra financují jednotlivci svými příspěvky. Poplatek na osobu činí 500 Kč měsíčně. Peníze jsou používány na chod centra, které navštěvuji. Přebytky se pak demokraticky rozdělují do jiných center a na různé projekty. Před dvěma lety to například byla stúpa v Maďarsku a loni stavba BDC centra pro meditaci v ústraní na Valašsku. Mohou také posloužit jako zdroj příjmu pro neziskovou organizaci – Nadační fond Nala. Příspěvky jsou samozřejmě vítány i na jednorázové bázi z osobních nebo firemních přebytků.

Jaká je hierarchie v buddhismu? Musíte s ostatními svá rozhodnutí a jednání konzultovat?

Určitě ano, vše konzultujeme jakožto prodloužená ruka Lamy Oleho. Co se týče hierarchie, tak rozumově, kdo je nejstarší, nejdéle medituje, má největší nadhled a strávil s Olem nejvíce času.

Pokud byste chtěl buddhismus opustit, můžete tak učinit bez problémů či sankcí?

Ano, mohu odejít bez sankcí.

Doplňující otázka:

Co je Karma Kagju?

To je jedna ze čtyř hlavních škol tibetského buddhismu. Orientuje se především na ústní odkaz a meditaci. V čele linie Karma Kagjü stojí Karmapa.

Rozhovor č.2 a 3: svědkové Jehovovi, Vladimír a Jitka

V tomto rozhovoru odpovídal manželský pár, který si přál odpovídat společně.

Kolik je Vám let a jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vladimír: Je mi 69 let, mám střední odborné vzdělání strojní.

Jitka: Mně je 67 let a vystudovala jsem střední odborné učiliště textilní.

Jak dlouho jste členy svědků Jehovových?

Svědky Jehovými jsme 48 let.

Jak svědkové Jehovovi fungují? (Vaše učení, členské poplatky, automatické členství dětí členů...)

Na našich setkáních, zpravidla 2x týdně, se společně modlíme a studujeme Bibli. Jediným svátkem, který slavíme, je Pánova večeře (připomínka Kristovy smrti). Nemáme žádné rituály ani členské poplatky. Děti se v určitém věku samy rozhodují, zda i ony chtějí členství sdílet.

Naše učení vysvětluje JW.org (pozn. autora: JW.org jsou webové stránky svědků Jehovových)

Co bylo hlavním důvodem vstupu ke svědkům Jehovovým?

Svědkové Jehovovi přináší důkazy o existenci Boha. Pravdivost a přesnost knihy Bible – neodporuje vědě, je historicky přesná a obsahuje mnoho proroctví již splněných i těch budoucích.

Jak jste žili před vstupem ke svědkům Jehovovým? Byli jste spokojeni?

Vladimír: Před vstupem ke svědkům Jehovovým jsem byl spokojený. Nevyhledával jsem násilí. Byl jsem zdravý, neměl jsem psychické problémy.

Jitka: Určitě jsem byla spokojená ve všech oblastech. Můj zdravotní stav byl dobrý.

Jak Vás členství nejvíce ovlivňuje?

Pomáhá nám udržovat si vysoká mravní měřítká v rodině i okolí a nemyslet jen na sebe.

Co vnímáte na členství u svědků Jehovových jako pozitivní? Co je pro Vás na členství nejdůležitější?

Svědkové Jehovovi jsou celosvětové společenství, jsou jednotní v učení a chování. Velmi důležitá je pro nás naděje do budoucnosti, kterou nám dává Bůh Jehova.

Obnáší členství u svědků Jehovových něco, co Vám nevyhovuje?

Neexistuje nic, co nám nevyhovuje, jinak bychom společenství opustili.

Mají svědkové Jehovovi nějaká pravidla, která musíte bezpodmínečně dodržovat?

Bezpodmínečné dodržování mravní čistoty.

Jak jsou svědkové Jehovovi financováni? (Sponzorské dary, pořádání přednášek, členské poplatky...)

Dílo svědků Jehovových je financováno z dobrovolných darů, nemáme žádné členské poplatky.

Jaká je hierarchie u svědků Jehovových? Musíte s ostatními svá rozhodnutí a jednání konzultovat?

Svědkové Jehovovi mají vedoucí sbor, pobočky v jednotlivých zemích a také místní sbor. Rozhodujeme se svobodně na základě svého svědomí a s nikým nemusíme nic konzultovat. Každý je odpovědný za své jednání.

Pokud byste chtěli svědky Jehovovy opustit, můžete tak učinit bez problémů či sankcí?

Svědkové Jehovovi nejsou sektou a Bůh nám dal všem svobodnou vůli se rozhodovat, zda ho chceme poznat, či ne. Tedy i jeho uctívání je založeno na dobrovolnosti a osobním rozhodnutí. Žádné sankce neexistují.

Rozhovor č. 4: Hare Kršna – Lakšmí (Lenka)

Kolik je Vám let a jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Je mi 41 a jsem textilní inženýr.

Jak dlouho jste členkou Hare Kršna?

Tak to musím spočítat. Přišla jsem na jaře 2008, takže 11 let.

Jak Hare Kršna funguje? (Vaše učení, členské poplatky, automatické členství dětí členů...)

Tak my máme jakoby svoje svátky, Vaišnavské svátky. S tím se pojí vlastně i to, že máme úplně odlišnou kulturu, že tady jako křesťanství uznávají Ježíše, takže slaví Velikonoce a Vánoce, což my tyhle svátky... máme vůči nim respekt, ale neúčastníme se těch oslav, máme svoje svátky – Vaišnavský. A co se týče dětí, je to prostě individuální volba, nemůžeme nikoho nutit, aby se stal vědomej Kršny, to prostě nejde. Můžeš koně přivést k vodě, ale pít musí sám. Takže děti třeba vyrůstají v těch rodinách, je jim dávana ta kultura, ty hodnoty na základě Véd, ale to rozhodnutí je samozřejmě na nich.

Co bylo hlavním důvodem vstupu k Hare Kršna?

U mě to bylo to, že jsem byla, jak už jsem ti říkala, hodně zvědavá, že jsem chtěla vědět, jak ty věci skutečně jsou, a nedostávalo se mi odpovědí. Ať už to bylo křesťanství, já jsem opravdu jako studovala, prostě četla jsem Bibli, Novej zákon celej, všechno jsem pročetla. Židovskou víru, judaismus a buddhismus jsem praktikovala, ale zároveň prostě nikdy jsem prostě nedostala ty odpovědi úplný nebo že bych byla s nima spokojená. A až potom kamarád mě vzal jednou na přednášku do Lutotína, tam je takový centrum, Náma – hatta, ISKCONský, a prostě mně stačilo slyšet jednu tu přednášku a já jsem věděla, že to je to, co celej život hledám. A nikdy nebyl schopnej mi ten pocit vymluvit, to prostě víš jako ze srdce, to víš, že je to prostě ono.

Jak jste žila před vstupem k Hare Kršna? Byla jste spokojená?

Já jsem měla úplně úžasný dětství. Úplnou rodinu, a ne jenom rodinu co se týče máma, táta, sourozenci, ale prostě sestřenice, babičky tety, celá vesnice byla moje rodina. Já jsem měla naprosto úžasný dětství, ale právě ta moje zvědavost, tak to mě pořád tak jako popohánělo. A vlastně studovala jsem střední školu, to spíš bylo takový, že jsem jako hledala sama sebe. A potom vlastně vysoká škola, tak tam už vlastně byl hodně takovej bujarej život, kterej se pojí s tím vysokoškolským životem. Ale i tam pořád ať jsem se stýkala s jakejmakoliv skupinama lidí, tak vždycky tam byla ta touha jako vědět, vědět, kdo jsem, proč jsem tady, co je smyslem života, takže to mě jako pohánělo celou tu dobu.

Jak Vás členství nejvíce ovlivňuje?

Šríla Prabhupáda nám všem otevřel oči. Asi bych řekla, že se jakoby změnilo moje vědomí. Bystří se. Pomáhá mi se rozhodovat, prostě vím, co je správně. Taky mám pocit jako... harmonie a vyrovnanosti. No a pak taky když se setkávám s ostatníma oddanýma, tak se snáz hlídá to, aby se moje vědomí neodchylovalo někam jinam.

Co vnímáte na členství v Hare Kršna jako pozitivní? Co je pro Vás na členství nejdůležitější?

Ono se těžko o tom mluví, protože je to ten příměj zážitek, z těch duchovních věcí, a ono to jde těžko popsat slovy, jsou takový neohrabaný ty slova, to se všechno odehrává jakoby vevnitř. Když ti řeknu, že prostě vnímám určitou blaženost z toho programu, tak je to takový... pokavaď to nezažiješ, tak je to jenom o těch slovech, ale zároveň je to i obrovská úleva, že prostě to víš, že vidíš ty věci tak, jak skutečně jsou. Že když vidíš ráno slunce vycházet, tak že to není jenom jako slunce, který je tady každej den a je to prostě taková obyčejná všední součást života, ale ty víš, že to slunce vychází na pokyn Nejvyššího Pána a že je to taky osoba a že má určitý svoje charakterový vlastnosti.

Obnáší členství v Hare Kršna něco, co Vám nevyhovuje?

Třeba když seš jakoby venku, tak se můžeš rozhodnout, s kým se budeš přátelit a s kým ne, ale když seš v komunitě, tak jako skutečně musíš přijmout ty osoby takový, jaký jsou, a to je pro mě největší výzva, tolerovat ty ostatní, tolerovat tu jejich rychlost jako pokroku a očišťování se, to, jak dělat třeba chyby ze začátku a tak, tak to je pro mě největší výzva. Život v komunitě je velice těžkej, to není vůbec nic jednoduchýho. Žiješ s lidma, se kterýma tě pojí ta filozofie a ta kultura, a zároveň prostě jsme tady třeba osoby, který by se venku v životě ani

nesdružovaly. Takže je to těžký, protože tak, jak přijmeš manžela do svého života, tak přijmeš i ostatní členy komunity, a ono tě to ovlivňuje, když žiješ s těma lidma, velice úzce. Takže život v komunitě není jednoduše, je to o toleranci a pochopení.

Mají členové Hare Kršna nějaká pravidla, která musíte bezpodmínečně dodržovat?

Máme, Šríla Prabhupáda nám dal takový čtyři regulativní principy svobody, a když tohle budem dodržovat, tak budeme vlastně ochráněni od toho materiálního života, toho způsobu myšlení požívačného. A to je, že my neužíváme žádný drogy. Ani kávu, ani zelený čaj, takže se ničím neintoxikujeme, máme sex jenom za účelem plození dětí, neujíždíme si na tom. A skutečně se snažíme naplnovat ten smysl toho, proč je to daný, nejíme maso, ryby ani vejce a ne hazardujeme. Jako třeba v tom smyslu, že bychom třeba dělali nějaký extrémní sporty a hazardovali se životem.

Jak je Hare Kršna financováno?

Tak my s manželem se živíme pěstováním zeleniny a třeba co se týče chrámu, tak většinou třeba Prabhupáda myslel na všechno a on doporučil oddaným, aby měli restaurace a živili se tím, aby vařili vegetariánský jídla. Takže většinou chrámy jsou financovány tadytěma restauracema a i samozřejmě dobrovolněma příspěvkama od oddaných nebo Kršna friendů. A u rodin je to postavený na tom, že každá rodina se živí sama. Musí umět nějaký řemeslo, musí se prostě postarat tak, jako každé jiné.

Jaká je hierarchie v Hare Kršna? Musíte s ostatními svá rozhodnutí a jednání konzultovat?

Dalo by se říct, že určitá hierarchie vzniká i tak, jak dlouho je kdo v hnutí, jaký kdo má poznání, to všechno vidíš na činnostech, jak ten oddaný žije, můžeš se od něho inspirovat. Potom každý máme svého duchovního učitele, kterej nás právě zasvětil do zpívání svatého jména a u kterýho přijímáme útočiště, kterej nám dává právě autoritu. Takže když právě jsme třeba zmatení na různých křižovatkách a nevíme, jak se rozhodnout, tak buď můžeme vyhledat přímo duchovního učitele, anebo to můžeme konzultovat se staršíma oddanýma, který už třeba jsou jakoby dál a jsou zkušenější. Většinou je to tak, že u těch starších hledáme útočiště a radíme se s nima. A ty, co jsou na stejné úrovni, tak s nima se přátelíme a máme tam přátelský výměny. A ti, co jsou jakoby duchovně mladší, tak těm se snažíme pomoci, taky je trochu vytáhnout. Takže ta hierarchie je tam taková přirozená, bych řekla.

Pokud byste chtěla Hare Kršna opustit, můžete tak učinit bez problémů či sankcí?

Ne, ne, ne, tam je to všechno jenom na svobodné vůli jako živé bytosti. A pokavaď bys chtěla i přes to poznání, který máš, chtěla odejít a zkusit ten život venku, tak nikdo tě nebude zdržovat. Třeba přátelé ti řeknou svůj názor nebo tak, ale nikdo tě nebude zdržovat.

Rozhovor č. 5: šamanismus – Agucho

Kolik je Vám let a jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Je mi 31 let. Vzdělání mám střední, z vysoké jsem odešel, protože jsem zjistil, že v pralese se toho naučím víc, než co nás učili ve městě.

Jak dlouho jste šamanem?

U nás se šamanismus předává z generace na generaci. Takže mě k tomu nějakým způsobem vedli už od dětství.

Jak šamanismus funguje? (Vaše učení, členské poplatky, automatické členství dětí členů...)

Pro nás slovo „šaman“ znamená „ten, co dělá špatný věci“, jakoby brujo a yachak je pro nás vlastně to, co Vy vnímáte jako evropská kultura pod slovem šaman. A to je vlastně vidoucí nebo člověk poznání, takže pro nás tady tohleto znamená, že člověk pochopí a prožije sám na svoji vlastní kůži některé určité vzorce chování a modely, které jsou potom spojené i s nějakým fyzickým onemocněním. A častokrát, když ten člověk projde tím vzorcem a modelem chování, pochopí ho, porozumí mu a změní jej, tak pak dochází i k léčení fyzického stavu. Takže modlitby nebo takový věci tady neprobíhají, spíše probíhá pochopení a přijetí té věci jako takový. Třeba například učíme už malé děti od malička přijímat svůj stav. U té nemoci je to tak, že třeba například když si zlomí ruku, tak tomu dítěti nepomůžeme až do chvíle, kdy to dítě tu nemoc nebo tu zlomeninu přijme. Takže když je schopné se opravdu upřímně smát a být v přítomném okamžiku, tak pak mu pomůžeme. A když brečí a odmítá tu nemoc a nechce ji, tak pak mu nepomáháme, protože víme, že vlastně energie odporu je energie, která vyvěrá zevnitř ven. A tudíž kdyby se jakákoli bylinka, rostlinka tomu člověku dala, tak vlastně ta energie toho těla stejně ten léčivý efekt vypudí. Ve chvíli, kdy člověk přijme ten svůj stav, tak přijímá i jakoukoli jinou bylinu a pak to léčení může být účinné. Takže vlastně 50 % léčivého účinku dělá rostlina jako taková a vědomosti o tom, která rostlina je na co dobrá, ale dalších

50 % účinku dělá právě ten náš vnitřní stav a postoj sám k sobě a k tomu, co máme. Většinou se snažíme pochopit, proč to přišlo, ta nějaká nemoc. A co nás to má naučit, co máme vidět, pochopit, popřípadě co můžeme změnit, pakliže chceme.

Co bylo hlavním důvodem pro to stát se šamanem?

Rozhodnutí být šamanem tady neexistuje, to tak existuje u bílých lidí, že prostě přijdou a řeknou, že chtějí být šamanem. Tady je to něco, co se předává z generace na generaci, kdy už v dětství vybíráme různé děti, které mají tendenci k těm věcem, to znamená že je třeba pět dětí, my je vezmeme do pralesa, ukážeme jim nějaké bylinky. Příště přijde někdo s podobným problémem, tak pošleme dítě, aby doneslo tu bylinku. A to dítě, který, aniž by mu bylo něco vysvětlováno, si jenom zapamatovalo, co to bylo, kde to bylo a jak se to připravovalo, tak pochopíme, že ho to prostě zajímá, že dával pozor právě proto, že ho to zajímá, že má tendence k tady tomuhle. Tak mu potom ukazujeme více bylin a více léčení. A zas někdo jiný má třeba vlohly k rybaření nebo k něčemu jinému, takže pak ty děti učíme, nebo učivali jsme takhle. A teď je ale učíme tím způsobem, že ty děti neví, že jsou učené. Že je prostě bereme s sebou na běžné denní práce podle potřeby a ty děti vlastně jenom vypozerávají co a jak. Teď tady tohleto mizí, protože povinná školní docházka zapříčiňuje to, že děti nemají tolik času, aby chodily s těmi dospělými ať už do pralesa nebo obdělávat zahrádky nebo dělat cokoli jiného. Sedí ve školách a má to za následek vlastně ztrátu kultury a tím pádem i předávání tady téhle moudrosti léčitelství.

Jak jste žil před tím, než jste se stal šamanem? Byl jste spokojený?

Tady v džungli člověk nepozná, že je někdo šamanem, ti lidi vypadají jako úplně normální, obyčejní lidé. Takže máme nějaké zaměstnání, rodinný stav tam je klasický, prostě máme svoji rodinu, máme děti, žijeme přirozeně, obděláváme vlastně si nějaký políčka, abychom měli potravu, a člověk nás nerozezná od jiných lidí.

Jak Vás šamanismus nejvíce ovlivňuje?

Má to dva takové úhly pohledu. Jeden je, že člověk se více rozvíjí, má lepší náhled a nadhled na různé věci a situace. Nejen na sebe, ale i na okolí. A ta nepříjemná věc je, že se nám stává mnohem více nepříjemných věcí, občas nám lidé posílají špatnou energii nebo nám závidí a tak dále, a tudíž musíme čelit mnohem více jakoby takovým nepříjemným věcem než člověk v každodenním běžném životě.

Co vnímáte na šamanismu jako pozitivní? Co Vám šamanismus přináší a co je pro Vás nejdůležitější?

Co vnímám jako pozitivní na tady téhle věci, je, že člověk si dokáže pomoci v hodně situacích sám, není odkázaný vždycky na nemocnice a lékaře, pokud to není nějaká velmi závažná nemoc, kde je třeba chirurgie. A taky to, že člověk dokáže pomoci i svému okolí a rodině. To si myslím, že je velký přínos.

Obnáší šamanismus něco, co Vám nevyhovuje?

Pro mě osobně ne. Náročné bylo, když se za mnou přestěhovala manželka. Oba jsme na začátku museli čelit různým nemocem, které nám občas posílali jiní šamani, tedy brujo, ale tady to bylo více v tom smyslu, že ona byla běloška, která přijela do džungle a nechápala, proč jí posílá někdo takovou energii. Až časem pochopila že vlastně ji vnímají jako bílýho člověka, který když sem přijede, tak přiveze hromadu dalších bílých lidí. Samozřejmě ji chodí navštěvovat příbuzní, přátelé a tak dále a ti potom taky chtějí v té džungli žít. Anebo někdo se chce jako vdát za indiány a tak dále. A to samozřejmě může narušovat naši kulturu. Takže ona nejdřív nechápala, proč se jí dějou nepříjemný věci, až teprve když jsem jí pomohl to pochopit, porozumět a odpustit, tak vlastně se jí přestaly tyhle věci dít, takže mohla i nahlédnout jakoby větší hloubku toho poznání než jenom to, že třeba v nějakou chvíli na chvíli třeba neviděla nebo měla nějaký jiný takový energetický onemocnění, který jsem pak musel léčit.

Má šamanismus nějaká pravidla, která musíte bezpodmínečně dodržovat?

Pravidlo, které je bezpodmínečně potřeba dodržovat, je nikdy nevracet špatnou energii špatným, ale vždy vlastně zůstat jakoby v tom dobru a odpuštění, což není jednoduché, ale je to tak. Když potom Vám onemocní dítě nebo někdo zásadní nebo i třeba zemře dítě, tak tam je zásadní jako neposílat těm lidem zpátky tu energii, protože pak by se ten yachak, člověk poznání a vědouce, stával sám šamanem, tedy tím brujem – člověkem, který vlastně dělá zlo, takže tohle je jedna z podmínek – nikdy nevracet špatnou energii špatnou.

Jak je šamanismus financován?

Tady když vlastně někoho vyléčíme, tak za to obdržíme nějaký obnos nebo nějaké jídlo a výměnou energie za energii. To je asi všechno konkrétně k šamanismu. My pak, ano, děláme přednášky třeba i v Čechách, ale to nesouvisí s tím jako být šamanem.

Jak funguje hierarchie v šamanismu? Musíte s ostatními svá rozhodnutí a jednání konzultovat či se ostatním podřizovat?

V šamanismu asi úplně není třeba nic konzultovat. My se učíme ze svých vlastních chyb a nemáme to tak, jako že by člověk něco musel, neměl a tak dále, nemáme, že jeden druhého poučujeme, ale právě dáváme tomu ať už dítěti nebo dospělému prostor, aby si na ty věci přišlo samo nebo přišli sami. Ale určitě hierarchie tam je, co se týče věku, protože čím starší člověk, tím má více životních zkušeností a tím ho o to víc jakoby respektujeme. A vlastně i je hierarchie v tom být tím léčitelem, že je stupeň yachak, který je ten člověk poznání, pak je ještě několik stupňů a pak ten nejvyšší stupeň je banco. Být banco znamená člověk, který dokáže energii materializovat a zpátky, že třeba mávne a v ruce se mu najednou objeví třeba zlato nebo fotka člověka, který něco udělal a tak dále. A to je vlastně nejvyšší stupeň týchle cesty člověka poznání a práce s energií a materií, ale tihle lidé, banco, se stávají od 60 let nahoru, že vlastně opravdu je to spojeno i s věkem a s určitou kultivací energie, kterou je třeba nějakou dobu praktikovat.

Pokud byste chtěl šamanismus opustit, můžete tak učinit bez problémů či sankcí?

Když člověk nechce léčit nebo tak, tak může přestat tohle dělat. Samozřejmě má stále nadhled a náhled na věci z trošičku jiného úhlu pohledu než každodenní člověk, ale nemusí jakoby nějakou formou v tom pokračovat. Samozřejmě asi jsou určité nějaké kruhy lidí, kteří dělají zřejmě třeba černou magii a tyhle věci. A pakliže jsou to lidé pak už asi z vyšších vrstev a takových těch kruhů, který se snaží ovládat svět, tak tam možná to je tak, že jako když by z toho kruhu vystoupili, tak mají nějaký problém, ale co se týče tady tohohle učení, tak tady to funguje tak, že tady ten člověk je absolutně svobodná osoba, která skrz své vlastní rozhodnutí se učí a je sám na cestě poznání.

Rozhovor č. 6: Bahá'í – Aldar

Kolik je Vám let a jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Mně je 26 a moje dosažené vzdělání je vysokoškolské, studoval jsem ekonomii a udržitelný městský rozvoj v Anglii.

Jak dlouho jste členem Bahá'í?

Stal jsem se Bahá'í, když mi bylo 17, teď je mi 26, takže pokud správně počítám, tak jsem Bahá'í 9 let.

Jak Bahá'í funguje? (Vaše učení, členské poplatky, automatické členství dětí členů...)

Bahá'í víra je světové náboženství a to, co určuje světové náboženství, aspoň podle mě, je, když má nějakou svatou knihu a nějakýho proroka neboli nějaký posel Boží. Třeba v křesťanství to je Ježíš Kristus a svatá kniha je Bible, v Islámu je to Mohamed a jejich svatá kniha je Korán, v Bahá'í víře se prorok jmenuje Bahá'u'lláh a svatá kniha se jmenuje Kitáb-i-Aqdas, což je vlastně pro Bahá'í ta nejsvětější kniha. Hlavní koncept je jednota, jednota ve všech smyslech, takže jednota lidí, že všichni jsme si rovni a nezáleží, odkud pocházíme, z jakých jsme socioekonomických poměrů nebo jaký jsme rasy, všichni jsme si prostě rovný jak mezi sebou, tak před Bohem. Potom jednota mezi náboženstvími, že každé náboženství je pro určitý čas. To je ve stručnosti, čemu věříme, tech konceptů je samozřejmě mnohem víc, jako jednota mezi mužem a ženou, že pohlaví jsou si naprosto rovný, dále věříme v odstranění všech předsudků, jako je rasismus. Členské poplatky tam nejsou, ty příspěvky jsou dobrovolný, takže Bahá'í věřící můžou přispět do fondu. A ty prostředky jsou na dobročinné projekty. Naše děti automaticky do společenství nevstupují, protože jeden z velmi důležitých konceptů je to, že každý by měl mít možnost se sám rozhodnout, v co chce nebo v co nechce věřit, a každý by měl teda zkoumat sám pravdu. Takže i když dítě se narodí do Bahá'í rodiny, kde všichni jsou Bahá'í a převezme nějaký vlastnosti, rodiče ho vychovávají jako Bahá'í, tak to dítě automaticky není Bahá'í. Po věku 15 let se může rozhodnout, jestli se chce stát Bahá'í. Vlastně ten proces je velice jednoduchý, Bahá'í víra nemá rituály nebo něco takovýho. Vlastně pokud se někdo chce stát Bahá'í, tak podepíše kartičku, kde je napsáno, že věří, že Bahá'u'lláh je prorok pro tuhle dobu. A tím se vlastně člověk stane Bahá'í.

Co bylo hlavním důvodem vstupu do Bahá'í?

Já jsem vlastně o Bahá'í víře, když jsem byl malý, nevěděl. Já jsem z rodiny kde moje mamka je katolička, takže křesťanka. A můj otec je buddhista, takže jsme nábožensky docela rozmanitý. Nicméně dozvěděl jsem se o Bahá'í víře na mezinárodní škole, kde jsem studoval, jmenuje se to Townshend mezinárodní škola, která se nachází v Hluboké nad Vltavou. A i přes to, že to není náboženská škola, tak vlastně je inspirovaná Bahá'í učení. A vlastně mně se to strašně líbilo, i ten přístup učitelů byl velice odlišný. Oni vlastně se dívají na studenta jako na člověka, který má velký potenciál, a že ta práce těch učitelů je pomoci najít mladým lidem svůj potenciál, v čem jsou dobrý. No a taky poznal jsem několik Bahá'í rodin, které jsou velmi úspěšné. Úspěšné v širokém slova smyslu. Podle mě je jeden z největších úspěchů, že mají zdravé rodiny, které jsou fungující, kde vlastně ten manželský pár je milující. A dokážou prostě vychovat skvělé děti, které jsou příkladem podle mě pro spoustu lidí. Vlastně byl z nich

mnohých nebo z naprosté většiny Bahá'í věřících a Bahá'í rodin, které jsem poznal, tak plynula vlastně taková láska a dobrota. Vlastně jsou to lidé, na který se můžu obrátit, který mi můžou pomoci a který vlastně se hodně zajímá o duševní zdraví. Nejenom svoje, ale hlavně svého okolí, zejména prostě lidí, kteří jsou buď přátelé víry, nebo jsou nevěřící, ale chtějí si popovídat o něčem hlubším. A nemusí to být nutně spojeno s Bahá'í vírou, může to být něco jako nějaké náhlé úmrtí v rodině, kde prostě člověk chce konzultovat nějakou těžkou situaci, může to být například nějaký úvahy o tom, zdali existuje život po smrti, a pak mít o tom diskuzi. Takže myslím si, že i mít tyhleto konverzace je velmi důležitý a spousta Bahá'í věřících mě vlastně motivovala k tomu, abych poznával nějakou duševní stránku lidí. A hlavně sám sebe.

Jak jste žil před vstupem do Bahá'í? Byl jste spokojený?

Já jsem se stal Bahá'í, až když mi bylo 17 let, vlastně člověk se může stát Bahá'í od 15 let, takže já jsem měl ještě nějaký čas, kdy jsem vlastně mohl víc zkoumat víru, číst různé knížky o tom. A musím říct, že jsem žil velice spokojeně, nic mi nechybělo. Ale ta Bahá'í víra mi vlastně dala něco nového, nějaký větší duchovní rozměr. Takže předtím, než jsem byl Bahá'í, tak jsem žil dobře. A myslím, že po tom, co jsem se stal Bahá'í, tak vlastně žiju ještě lépe, hlavně z duševní stránky.

Jak Vás členství nejvíce ovlivňuje?

Ve zkratce: dává mi to nějaký smysl života, motivuje mě to k tomu, abych byl lepší zítra, než jsem byl dnes. Já vím, že to zní jako strašně velký klišé, ale náš svět, ve kterém žijeme, je docela rychlý, materiální. A kolikrát lidi se zaměřují prostě na školu, na práci, pak se těší na dovolenou. A vlastně ty dennodenní činnosti nás někdy natolik unáší, že zapomínáme na nějakou hlubší stránku, kam vlastně chceme směřovat dlouhodobě, jestli chceme mít rodinu a případně jakou, co bychom chtěli za sebou zanechat v tomto světě. Takže mě vlastně Bahá'í víra nejvíce ovlivňuje asi v tom smyslu, že mi dává nějaký smysl. A ten smysl je konat dobro, rozvíjet společenství, pomáhat ostatním lidem. Takže mě třeba strašně motivuje, když můžu něco s někým konzultovat, někomu poradit, ať už třeba se jedná o něco do školy nebo do práce nebo nějaký povznášející rozhovor. Protože myslím si, že já se můžu hodně naučit od lidí stejně tak jako ostatní ode mě, nebo aspoň doufám, a můžeme se vlastně takhle vzájemně posouvat dál. A nějaká existence dlouhodobých cílů, tím myslím nejenom materiální, že prostě chci dostudovat, mít dobrou práci, pak si koupit byt, dům a tak dále. Nemyslím tyhle cíle, ale spíš nějaké dlouhodobé, že prostě chtěl bych mít rodinu nebo pár dětí. A pak dát jim jen ten nejlepší možný start do života. A vlastně podílet se na rozvoji společenství. Ať už třeba prací s mládeží,

aby i ta mládež mohla naplno využít svůj potenciál, dělat to, co je baví. Ať už je to práce nebo nějaký studium. Prostě aby zbytečně nesklouzávali do aktivit, které by jim neprospěly, ať už třeba do drog. A v tomhleto vidím velký smysl, takže práce ve společenství a v komunitě, kde bydlíme.

Co vnímáte na členství v Bahá'í jako pozitivní? Co Vám členství přináší a co je pro vás nejdůležitější?

Bahá'í obecně jsou velice praktický a snaží se nejenom nějak rozvíjet nějakou duchovní stránku lidí, ale vlastně aktivně pracovat v komunitách na jejich zlepšení. Takže Bahá'í věřící po celém světě pořádají kroužky pro děti, potom kroužky pro juniorskou mládež, která většinou to je mládež ve věku od 12 do 15 let. A tyhleto vlastně programy mají buď Bahá'í věřící, takže mládež možná našeho věku, anebo i klidně neBahá'í, kteří vlastně se ztotožňují s myšlenkami těch programů pro děti a juniorskou mládež. Takže tyhleto aktivity jsou pravidelný, konají se po celém světě. A vlastně učí se například o ctnostech, o dobrých vlastnostech, nebojí se vlastně diskutovat o existenci Boha, a i vlastně o různých náboženstvích, proč existují. A vlastně poznávat i nějakou stránku člověka, která není jenom materiální, ale jakoby víc duševní, duchovní a náboženská. A myslím si, že velice hezký na tom je, že tyhleto aktivity u dětí a mládeže otevírají nějakou kreativitu a prostor pro fantazii a často jim vlastně to dává nějaký smysl do života, nebo aspoň mně dávalo, když jsem se těchto aktivit zúčastnil, když jsem byl malej. Vlastně Bahá'í jsou po celém světě. A to je na tom velice krásný, takže spousta přátel, které jsem poznal díky Bahá'í víře. A určitě i spousta mých rozhodnutí v dennodenním životě, když mám nějakou těžkou situaci, například během studia nebo během práce nebo nevím, co je třeba správný rozhodnutí, co bych měl udělat, tak je tam možnost konzultovat, najít nějaké Bahá'í spisy a přečíst nějaké knížky a dostat nějaký vedení, to je podle mě velký dar a vnímám to velice pozitivně.

Obnáší členství v Bahá'í něco, co Vám nevyhovuje?

Já myslím, že ve zkratce odpověď je ne, neobnáší, protože jinak bych ne zvolil možnost se stát Bahá'í. Samozřejmě Bahá'í víra jako každé náboženství má nějaké pravidla, kterými by se lidi měli řídit, ale každé z těchto pravidel mi dává smysl a vidím to odůvodnění. Takže jako někdy to může být obtížné, ale myslím, že když člověk v tom vidí smysl a sám pochopí ten důvod, tak je to o to snadnější. Takže vlastně ve zkratce není tam nic, co bych vnímal negativně, jinak bych se k tomu dobrovolně nepřidával. Samozřejmě jako každá víra má svoje pravidla, ale důležitý

je, aby ty pravidla dávaly smysl těm lidem, kteří se zajímají o Bahá'í nebo se chtějí stát Bahá'í. A pak je všechno mnohem snadnější.

Má Bahá'í nějaká pravidla, která musíte bezpodmínečně dodržovat?

Ty pravidla se asi dají rozdělit na nějaké osobní, potom na společenské, vlastně jak se chováme k ostatním. Například co se týče těch osobních, tak Bahá'í nekonzumují látky, které by byly psychotropní nebo omamný. Jako různé drogy, alkohol a tak podobně. To je vlastně z toho důvodu, že Bahá'í věří, že vlastně lidi mají možnost se svobodně rozhodnout a udělat to, co chtějí, na rozdíl například od zvířat, který se rozhodují podle instinktů, ale lidi prostě můžou udělat něco podle své vlastní vůle. No a pak, když někdo je pod vlivem různých omamných látek, ať už drog nebo alkoholu, tak ztrácí tuhleto možnost se svobodně rozhodovat. A to je samozřejmě velká škoda, protože to je vlastně to, co nás odlišuje od zvířat. Dokonce někteří moji kamarádi se ptají, proč tohleto pravidlo existuje, když vlastně lidi by měli mít absolutní svobodu a vlastně dělat to, co chtějí. Naopak tohleto pravidlo mě vlastně umožní mít větší kontrolu a svobodu sám nad sebou tím, že právě vím, co dělám. Takže tohle je jedno z těch osobních pravidel. Pak dále Bahá'í mají zákaz pomlouvat, což se mi zdá velice důležitý a takový progresivní. Takže neměli bychom říkat nic špatnýho o ostatních, i když je to samozřejmě velice těžký, v praktickém životě kolikrát se ocitnem v situaci, kdy někoho drbeme nechtěně (smích) a nemusí to být vždycky lichotivé. Snažíme se tomu samozřejmě vyvarovat. No a potom je tam hodně pravidel a vedení, že bychom měli udržovat osobní hygienu, být čistí, nosit čisté oblečení, mít respekt k sobě, k ostatním, takže těch vedení je tam poměrně hodně.

Jak je Bahá'í financováno?

Hlavní příjem je z dobrovolných příspěvků Bahá'í věřících. Tyhleto příspěvky jsou naprosto dobrovolný a nikdo nekontroluje, kdo kolik dal nebo zdali něco dal, protože to je na zvážení každého jednotlivce, zdali chce nebo může něco přispět. Bahá'í společenství pořádá nějaké aktivity, ať už to jsou nějaké přednášky nebo nějaké setkání, kde se bavíme o různých tématech. A taky samozřejmě nějaké dětské hodiny a vlastně kroužky pro mládež a tak. Takže tyhleto jsou zpravidla vždycky zdarma. Pokud někdo chce přispět například na materiál pro nějaké dětské hodiny, tak většinou může, s tím není problém, ale většinou je to zpravidla zdarma a na ty přednášky se žádný vstupný nevybírání. Potom je tam takové pravidlo, Huqúqu'lláh, což vlastně arabsky znamená The Right of God, takže Právo Boží. A když to velice zjednoduším, tak Bahá'í věřící by měl dát 19 % ze svého nadbytečného bohatství na charitativní účely. A vlastně tyhleto prostředky mohou platit do Bahá'í fondu, který vlastně použije tyhleto

prostředky na projekty rozvoje, většinou teda v rozvojových zemích, na podporu Bahá'í aktivit, zejména na práci s dětmi a s juniorskou mládeží a různé vlastně filantropické účely. Tohleto se počítá poměrně složitě, ale je to vlastně ve zkratce – když například vezmu roční částku, kterou vydělám, a odečtu od toho všechny potřebné položky na to, abych bydlel, na jídlo, odečtu nějaký dluhy. A pak mi zbyde nějaká částka, kterou nepotřebuju pro to, abych nějak pohodlně žil. Takže zpravidla to jsou prostředky, které bych utratil za cestování nebo za nějaký večer, prostě takový jakoby nadbytečný peníze, ty, které nepotřebuju nutně ke komfortnímu životu. A pak z těchto peněz se platí těch 19 %. Takže vlastně to pravidlo je velice dobře nastavený tak, že vlastně chrání i ty řekněme chudší věřící, kteří prostě nemají prostředky navíc, ze kterých by mohli tenhle dar dávat. Podle mě je to velice spravedlivě nastavené. Dokonce je tam nějaký minimální práh, takže pokud vlastně ta částka, která ti zbyde, je menší než nějaký minimální práh, tak z toho se taky neplatí těch 19 %. Takže to pravidlo je doopravdy velice spravedlivý a nikoho negativně ekonomicky nezasáhne.

Jak funguje hierarchie v Bahá'í? Musíte s ostatními svá rozhodnutí a jednání konzultovat či se ostatním podřizovat?

Hierarchie jako taková tam vesměs není, protože všichni jsme si rovni, takže Bahá'í víra je specifická tím, že nemá kněze, nemá vlastně kazatele, protože všichni jsme si rovni. A to, že by někdo kázal, tak by naznačil, že třeba toho ví víc než ostatní, což možná někdo toho víc četl, ale zas dneska jsme v době, kdy každý má možnost přečíst si knihu nebo jít online a udělat si vlastní názor. Podle mě nepotřebujeme někoho, kdo by nám něco předkládal nebo něco interpretoval, protože ten názor si můžeme udělat sami. Samozřejmě konzultovat naše rozhodnutí ať už v osobním životě nebo v jakýmkoli je velice užitečný a Bahá'í víra to velice silně podporuje. Takže konzultovat, poradit se s někým, ale vlastně v takový atmosféře, kdy všichni jsou si rovni, každý názor platí. A určitě ne v takový, kde by byl nějaký šéf a někdo by byl podřadný.

Pokud byste chtěl Bahá'í opustit, můžete tak učinit bez problémů či sankcí?

Ano, samozřejmě. Odchod z Bahá'í víry je velice snadný, jenom se napíše e-mail nebo dopis, kde je napsáno, že si přeji odejít z Bahá'í víry. A tím vlastně končí moje členství nebo členství toho člověka, který chce odejít. Nejsou s tím spojený žádné sankce, žádný postihy samozřejmě, protože je to svobodné rozhodnutí každého člověka. A bude to respektováno jak Bahá'í administrativou, tak samozřejmě ostatníma Bahá'í věřícíma. Takže to je naprosto svobodné rozhodnutí, které nenese žádné sankce samozřejmě.

4.4 Výsledky výzkumného šetření

Od respondentů jsem získala velké množství dat. Tato získaná data jsem nejprve rozdělila do jednotlivých kategorií. Informace sdružené do těchto kategorií jsem poté vzájemně porovnávala, hledala podobnosti a rozdíly. Jednotlivé kategorie nebylo možné vždy přesně vymezit, jelikož se často vzájemně prolínají. V této kapitole získaná data vyhodnotím a shrnu.

Věk a vzdělání členů sekt

Informace o věku a vzdělání členů sekt není vzhledem k počtu provedených rozhovorů možné zobecnit.

Obecně lze říci, že ke vstupu do sekt jsou náchylnější mladí lidé, kteří hledají svou životní cestu, procházejí různými krizemi apod. Druhou náchylnější skupinou jsou naopak lidé starší, kteří si kladou existenční otázky. Se staršími lidmi už také většinou nebydlí jejich děti, mohou se tak cítit osamělí.

Mého výzkumného šetření se zúčastnili respondenti v rozmezí od 26 do 69 let. Respondentům jsem kromě dotazu na jejich věk položila ještě otázku, jak dlouho jsou členy sekty. Z toho je možné zjistit, v kolika letech do sekty vstoupili. Mnou oslovení respondenti do sekty vstoupili ve věku 17, 19, 21, 25 a 30 let. Respondentka, která do hnutí vstoupila ve 30 letech, zároveň uvedla, že před vstupem do hnutí zkoušela praktikovat několik jiných směrů. Jeden z respondentů přesný časový údaj neuvedl, ale zmínil, že se u nich vybírá už mezi dětmi pro jejich vloh a zájem. Všichni respondenti tak spadají spíše do první uvedené skupiny.

Co se vzdělání týče, všichni mnou oslovení respondenti mají minimálně středoškolské vzdělání, dva mají dokončené vysokoškolské vzdělání a jeden v současné době vysokou školu studuje. Jeden z respondentů se vysokoškolské studium rozhodl ukončit před jeho absolvováním.

Sektou jsou oslovováni lidé bez ohledu na vzdělání, nelze proto říct, že by lidé s určitým stupněm vzdělání byli pro sektu ideálnější, vyhledávanější. Obecně se předpokládá, že lidé s vyšším vzděláním mají o sektách větší povědomí, a tím jsou i odolnější vůči naléhání na přidání se k sektě. Z osobní zkušenosti s náboženskou komunitou vím, že zde žijí lidé s vysokoškolským vzděláním společně s lidmi, kteří mají vzdělání základní.

Příčiny a motivace vstupu do sekt

Podle svých slov žili respondenti před vstupem do sekty obyčejné životy, uvádí, že byli spokojeni, neměli problémy. Jeden z respondentů uvádí, že sice měl nemocného partnera, přesto tvrdí, že byl v životě spokojený. Respondenti se dále shodují v tom, že jim v životě něco chybělo, hledali sami sebe a smysl života.

Z rozhovorů s respondenty vyplývá, že do sekty vstoupili, protože jim dala odpovědi na otázky, které nedostali nikde jinde. „Něco“ jim životě chybělo a v sektě našli to, co hledali. Někteří hledali nejprve u jiných náboženských směrů, ty jim však nevyhovovaly. Jako další důvod, který respondenty motivoval ke vstupu, jsou důkazy o existenci Boha, které jim sekta poskytla. Jeden z respondentů uvedl, že byl již jako dítě vybrán pro své vlohy a rozhodl se pokračovat i nadále.

Další uvedenou motivací byly pozitivní zkušenosti ze školy a od věřících rodin. Tyto rodiny byly dle respondenta úspěšné, dobře fungující a mohl se na ně kdykoli obrátit nejen v otázkách duchovního života. Respondenta tyto rodiny motivovaly také k poznávání své duchovní stránky.

Kromě hledání odpovědí a smyslu života mohou vstup do sekty podpořit i různé životní obtíže. Jeden z respondentů uvedl, že náboženství začal vyhledávat po tom, co se jeho partner několikrát pokusil o sebevraždu.

Respondenti dále uvedli, že děti si v určitém věku samy volí, zda chtějí členství sdílet. Jeden z respondentů hovoří o předávání z generace na generaci, pokud má dítě potřebné vlohy a samo projeví zájem. Můžeme však předpokládat, že děti těchto rodičů jsou vždy nějakým způsobem k víře vedeny a vychovávány v souladu s jejími pravidly, proto své členství mohou často vnímat jako něco přirozeného.

V předchozí části práce jsem jako možné motivy vstupu do sekty uvedla transcendentní zakotvení života, potřebu jistoty a řádu, potřebu autority, emoční přijetí, pocit nadřazenosti, protest a únik ze světa. Z informací, které mi respondenti poskytli, usuzuji, že právě transcendentní zakotvení života buď samotné, nebo v kombinaci s jinými faktory, je jednou z nejčastějších motivací vstupu do sekty. Důvod spatřuji v tom, že lidé, kteří nejsou duchovně založení, budou často různé situace řešit spíše s rodinnými příslušníky, lékaři, různými aktivitami nebo útekem do nemoci spíše než obrácením se na víru.

Výhody členství v sektě

Respondentům jsem položila otázku, co na svém členství vnímají jako pozitivní. Tím jsem chtěla zjistit, co jim sekta dává a co pro ně znamená. To mi umožní lépe pochopit, co je na sektách tak výlučného, proč v nich jejich členové zůstávají.

Z odpovědí respondentů jsem zjistila, že je pro ně důležitá naděje, kterou jim jejich víra dává do budoucna. Dále zmiňují přímé zážitky duchovních věcí, to, že vidí „věci tak, jak skutečně jsou“ (Lakšmí), nevnímají věci pouze jako všední součást života. Někteří se zároveň shodují v tom, že jim víra pomáhá udržovat mravní zásady a nemyslet pouze sám na sebe. Jeden z respondentů dokonce uvádí pocit zodpovědnosti za ostatní bytosti, pokoru a získání pocitu vlastní užitečnosti. Také zmiňují získání nových přátel a vzájemnou podporu. Mají možnost konzultací v těžkých životních situacích anebo v případě, kdy neví, jak se rozhodnout.

Jeden z respondentů uvádí jako pozitivum členství získání druhého domova v podobě náboženského centra. Z jeho slov vyplývá, že centrum nefunguje pouze pro pořádání přednášek a společných meditací, ale členové se o něj sami starají, uklízí v něm a vaří. Během cestování mohou centra bezplatně využít k přespání.

Odpověď respondenta, který je šamanem, se od ostatních částečně odlišuje. Pozitiva spatřuje v tom, že není závislý na lékařích a dokáže pomoci jak sám sobě, tak svým blízkým. Zároveň ale také zmiňuje rozvoj osobnosti a získání nadhledu.

Jako další vnímané pozitivum jsou činnosti, které vykonávají pro své okolí. Jeden z respondentů jako velké pozitivum vidí aktivity pro děti a mládež, které jejich společenství pořádá. Děti se snaží motivovat, pomoci jim najít smysl.

Vnímaná pozitiva se prolínají s příčinami vstupu do sekt. Z rozhovorů je patrné, že respondentům sekta dala odpovědi na otázky, které měli, našli v ní smysl života. V sektě mají možnost dále rozvíjet svůj duchovní život za podpory ostatních členů. Vidina tohoto postupu a rozvíjení osobnosti je pak v sektě dále udržuje.

Nevýhody členství v sektě

Respondentům jsem dále položila otázku, zda existuje něco, co jim na jejich členství nevyhovuje, setkali se s nějakými obtížemi apod. Neočekávala jsem, že by respondenti otevřeně i sebemenší obtíže přiznali, proto jsem byla překvapena, když polovina respondentů uvedla, že nějaké obtíže pocítuje.

Tři respondenti uvedli, že v souvislosti se svým členstvím nepocítují žádné obtíže, jinak by společenství opustili. Některá pravidla se sice mohou jevit jako obtížná, ale vidí v nich smysl. Pokud pochopí důvod těchto pravidel, je pro ně mnohem snadnější je dodržovat.

Jeden z respondentů zmiňuje komunikační problémy, které mohou nastat z důvodu odlišných úrovní jednotlivých členů. Těžce nesl uzavření náboženského centra, které navštěvoval i 5x týdně a staral se o něj. Nejbližší centrum se nachází v jiném městě, kam nemá možnost tak často jezdit.

V odpovědích je možné nalézt i narážku na život v komunitě. Mimo komunitu si člověk může vybrat, s kým bude trávit čas, ale v komunitě musí tyto lidi prostě přijmout. Sice je pojí společná filozofie a kultura, ale komunita spojuje lidi, kteří by se jinak nesdružovali. Jako výzvu respondentka vnímá tolerování ostatních, jejich rychlost pokroku a chyby, které dělají. Přestože respondentka spolu se svým manželem farmu oficiálně vlastní, každý jiný oddaný má možnost ji navštívit, trávit zde čas nebo se na farmě usadit.

Jeden z respondentů mluvil o negativní reakci okolí kvůli svému postavení, se kterou se setkal, když si přivedl manželku, která je z jiné země. Tato negativní reakce pramenila ze strachu z narušování místní kultury. Tyto nepříjemné věci se však přestaly dít, když manželce pomohl dojít k pochopení a odpuštění.

Všichni respondenti však nadále v sektě setrvávají. Uvedené obtíže pro ně tedy nejsou důvodem pro opuštění sekty. Ti, kteří uvedli, že nepocítují žádné obtíže a není nic, co by jim nevyhovovalo, zároveň dodali, že by jinak sektu opustili. Z toho usuzuji, že se v očích členů jedná spíše o „drobnosti“, mírné překážky na jejich cestě.

Podřizování se sektě

Respondentům jsem položila otázku týkající se hierarchie. Odpovědi jednotlivých respondentů se od sebe odlišují – od formálně stanoveného vedení přes uspořádání dle postupu členů až po žádné uspořádání.

Dva respondenti (stejného vyznání) jako jediní uvedli, že mají formální organizaci ve formě vedoucího sboru, poboček v jednotlivých zemích a místního sboru.

Další zmíněnou hierarchií byla organizace podle věku a aktuálního duchovního postupu. Tato organizace se odvíjí od délky meditace, jak je kdo dlouho v hnutí, na jaké je úrovni poznání. Zmíněn je i duchovní učitel, který je pro svého žáka autoritou. Pokud členové neví, jak se rozhodnout, mohou vyhledat právě svého duchovního učitele nebo starší a zkušenější členy.

Jeden z respondentů uvedl, že nemají žádnou hierarchii. Jelikož je jejich víra založená na rovnosti mezi všemi, nemají ani kazatele nebo kněze. Pokud by totiž někdo ostatním kázal, tak by se stavěl nad ostatní, dával najevo, že ví víc.

Má další otázka vedla k nutnosti konzultovat svá rozhodnutí s ostatními. Je zajímavé, že členové jediné skupiny, která má oficiální vedení, uvedli, že svá rozhodnutí s nikým nekonzultují, rozhodují se pouze na základě vlastního svědomí, každý je sám odpovědný za své jednání. Druhý respondent uvedl, že není vyloženě nutné nic konzultovat, protože se na základě svých chyb učí a navzájem si dávají prostor, aby si všichni na důležité věci přišli sami.

Další respondenti označují konzultace za užitečné. U starších hledají rady, ale zároveň poskytují rady těm, kteří jsou duchovně novější a snaží se jim pomoci na jejich cestě. Podle jednoho respondenta jejich víra konzultace silně podporuje, ale vždy v takové atmosféře, kdy jsou si všichni rovni a ničí slovo nemá větší váhu.

Respondentů jsem se také zeptala, zda mají nějaká pravidla, která je nutné bezpodmínečně dodržovat. Část respondentů se shoduje v určitých morálních pravidlech a dodržování mravní čistoty. Asi nejvýraznější a nejpřísnější pravidla mají členové hnutí Hare Kršna. Ti nesmí užívat žádné drogy, alkohol ani zelený čaj. Dále nekonzumují maso, ryby ani vejce. Sex mohou mít pouze za účelem plození dětí. Členové dále nesmí hazardovat se životem, např. ve formě adrenalinových sportů. Zákaz užívání alkoholu a návykových látek se objevuje i v Bahá'í víře. Tento zákaz je odůvodněn tím, že lidé pod vlivem omamných látek ztrácí možnost se svobodně rozhodovat. Jejich dalším pravidlem je zákaz pomlouvání. Členové mají další vedení, týká se např. dodržování hygieny, nošení čistého oblečení a respektování sebe i ostatních.

Zvláštní povahu šamanismu ukazuje pravidlo, které se výrazně liší od ostatních. Tito lidé vždy musí odpouštět, i pokud se jedná o tak závažné události, jako je onemocnění blízké osoby nebo dokonce úmrtí dítěte.

Od ostatních se výrazně odlišuje odpověď člena buddhismu Diamantové cesty. Ten uvádí, že se sice řídí určitými morálními pravidly, avšak žádná pevně daná pravidla neexistují. Jako příklad uvádí jednoho z členů, který zavraždil 35 lidí, a přesto dosáhl osvícení.

V další otázce jsem se respondentů ptala na financování sekty. Tím jsem chtěla zjistit, jestli své členy ovlivňuje po finanční stránce.

Pravidelné členské poplatky platí pouze jeden respondent, a to ve výši 500 korun měsíčně. Respondenti dále hovoří pouze o dobrovolných členských příspěvcích. Nikdo nekontroluje, kdo kolik věnoval nebo jestli něco věnoval. Jedna respondentka uvedla, že se živí pěstováním zeleniny, každá rodina se musí umět postarat sama o sebe, například řemesly. Další příjmy hnutí získává provozováním vegetariánských restaurací. Další respondent uvádí pravidlo, podle kterého by věřící měli odevzdat 19 % ze svého přebytečného bohatství na charitativní účely, např. právě do fondu společenství. Pokud však příjmy jedince nedosahují určitého minimálního prahu, pravidlo se na něj nevztahuje. Respondent proto toto pravidlo vnímá jako velice spravedlivé.

Respondent, který je šamanem, uvedl, že pokud někoho vyléčí, obdrží určitý obnos nebo jídlo. Dodává, že sice pořádá přednášky, ale to nevnímá jako součást „bytí šamanem“.

Odchod ze sekty

Všichni respondenti se shodují, že se mohou svobodně rozhodnout a s odchodem nejsou spojené žádné sankce. Pokud člen bude chtít odejít, mohou mu jeho přátelé říct svůj názor, ale nikdo mu nebude bránit. Samozřejmě mu zůstává jeho poznání a nadhled. Žádný z respondentů také nezmínil žádné výstupní rituály. Jeden z respondentů uvedl, že pro odchod stačí napsat e-mail či dopis, že si přeje odejít, a jeho rozhodnutí tak budou všichni respektovat.

Je důležité podotknout, všichni respondenti jsou současnými členy. To znamená, že nikdo z nich nemá s odchodem osobní zkušenost.

4.5 Shrnutí výsledků a diskuze

V předchozí kapitole jsem prezentovala výsledky výzkumného šetření. Nyní uvedu několik komentářů a srovnání. Je důležité uvést, že z důvodu počtu respondentů se nejedná o reprezentativní vzorek.

Za motiv vstupu do sekty respondenti nejčastěji označili duchovní založení, touhu po duchovním postupu. Zjištěné informace se tak shodují se studií, ve které autoři jako hlavní důvody vstupu do sekty uvedli duchovní založení, osobní rozvoj a životní nespokojenost. (Rousselet, Duretete, Hardouin, Grall-Bronnec, 2017, online)

Překvapila mě shoda respondentů v tom, že byli spokojení i před vstupem do sekty. Očekávala jsem různé odpovědi, včetně těch, že teprve v sektě jsou z různých důvodů šťastní. Žádného z respondentů jsem před volbou tématu bakalářské práce neznala osobně, některé z nich jsem navíc poznala zcela náhodou, např. při rozdávání knížek. Z žádného respondenta jsem během rozhovoru neměla pocit, že by své zážitky zveličoval, upravoval nebo odpovídal podle toho, co chci dle jeho názoru slyšet. Vztah výzkumník – respondent jsem se snažila založit na vzájemné důvěře, proto jsem sdělené informace neověřovala, např. prostřednictvím rodinných příslušníků respondenta nebo internetu. Je možné, že se mi někdo z respondentů informace týkající se jeho předchozího života styděl sdělit, nechtěl odpovědět, proto jednoduše sdělil, že byl spokojený. Další možné vysvětlení souvisí s počtem respondentů a způsobem jejich oslovení. Některé kontakty byly zprostředkované přes mé rodinné příslušníky (někdo z jejich přátel je členem), nebo přátele (někdo z jejich rodiny je členem). Vzhledem k této skutečnosti můžeme předpokládat, že tito lidé mají rodinné vazby, přátele nebo již sami založili rodinu. Z těchto skutečností může pramenit uvedená spokojenost. Respondenti, se kterými jsem se setkala nahodile, se už pouze s ostatními náhodou shodovali.

Pozitiva, která na svém členství respondenti vnímají, můžeme rozčlenit do dvou rovin – osobní a ve vztahu k okolí. Mezi osobní pozitiva patří například poznání nových přátel, vlastní duchovní postup a možnost konzultace, pokud neví, jak se rozhodnout. Za pozitiva ve vztahu k okolí respondenti označili rozvíjení duchovní stránky lidí a práci v komunitách ve formě např. dětských programů. Z pohledu člověka, který není členem žádné náboženské skupiny, pozorují ještě jedno pozitivum, a to zákaz užívání omamných látek, který někteří respondenti zmínili. Zvláště výrazné je toto pozitivum v případě, že je učením dané skupiny oslovena osoba závislá na nějaké návykové látce, kterou v důsledku vstupu přestane užívat.

Když jsem se respondentů ptala, zda vnímají nějaká negativa spojená se svým členstvím, polovina mi odpověděla, že žádná nevnímá. Odpovědi zbylých respondentů se vzájemně odlišují. Rozdíly ve vnímaných negativech jsou způsobené odlišnostmi v osobnostech jednotlivých respondentů a zároveň povahou jejich víry. V odpovědích tedy není možné najít žádný konkrétní vzorec. Žádné z uvedených negativ pro respondenty není důvodem pro odchod.

V otázce financování se většina respondentů shodla v tom, že mohou odevzdat dobrovolné příspěvky. Jeden respondent platí měsíční příspěvek 500 Kč. Překvapením pro mě bylo sdělení respondenta, že Bahá'í věřící by měli odevzdat 19 % svého přebytečného bohatství (po tom, co zaplatí nezbytné věci) na charitativní účely. Tuto informaci jsem v mnou studované literatuře nenašla. Respondentka z hnutí Hare Kršna mi sdělila, že se každá rodina musí umět zabezpečit, např. ona s manželem pěstuje a prodává zeleninu. Už mi ale nesdělila skutečnost, že grhastové, kteří žijí s rodinou mimo chrám, by měli 50 % svého výdělku odevzdat hnutí, 25 % využít pro rodinu a 25 % uložit. (A. Č. Bhaktivédanta Swami Prabhupáda, 2018, s. 198) 50 % výdělku již představuje značnou část příjmu členů. Může se zdát, že tak velká část příjmu má výrazný vliv jak na jednotlivce, tak celé rodiny. Oddaní se však řídí mottem „Jednoduchý život, hluboké myšlení“. Zároveň věnování takové částky může být chápána jako ochrana před materiálním životem. Navíc vše, co dělají, vnímají jako službu Kršnovi, peníze tedy věnují pro rozvoj hnutí a jeho aktivit.

Podle odpovědí respondentů se hierarchie v jednotlivých skupinách nejčastěji formuje na základě věku, duchovního postupu a zkušeností. Konzultovat svá rozhodnutí není vyloženě povinné, ale respondenti tuto možnost mají a vítají. Především „...když mám nějakou těžkou situaci, například během studia nebo během práce nebo nevím, co je třeba správný rozhodnutí, co bych měl udělat, tak je tam možnost konzultovat...“ (Aldar) Někteří své jednání musí podřídit určitým pravidlům. I v těchto pravidlech však můžeme vidět určité protipóly. Některá jsou velmi přísná, upravují stravování, sexuální život a zapovídají určité způsoby trávení volného času. S těmito pravidly kontrastuje odpověď jiného respondenta, který naopak uvedl, že nemají vůbec žádná psaná, závazná pravidla.

Všichni respondenti se shodli, že případný odchod je projevem jejich svobodné vůle a nikdo by jim v odchodu nebránil. Zároveň nikomu nehrozí žádné sankce. Žádný z respondentů však odchodem neprošel. Jedinec, který o odchodu neuvažuje, nepřemýšlí nad tím, zda má přátele i vně své náboženské skupiny, kteří by mu poskytli oporu. Je proto možné, že skutečný odchod by se lišil od jejich představ o odchodu.

Určitou odlišnost jsem zaznamenala ve vnucování učení sekty výzkumníkům. Autoři práce *Stravovací návyky stoupenců hnutí Hare Krišna a jejich komparace ve vybraných zemích* ve své práci uvádí: „Vyprávěli působivě, ale občas jsme měli pocit, že se nám snaží vnutit jejich názory. ... Během hostiny jsme byli vystaveni dalšímu nátlaku v podobě přesvědčování k vegetariánství a odříkání omamných látek.“ (Balšánová, Buriánková, Jodas, Šťastná, 2014, online) Během mnou prováděných rozhovorů mi nikdo své učení ani zásady nevnucoval. Konkrétně s hnutím Hare Krišna mám také osobní zkušenost (viz příloha). Ze strany oddaných jsem žádné přemlouvání nevnímala, a to ani v případě, kdy jsem se během hovoru zmínila o skutečnostech, které nejsou v souladu s jejich pravidly. Je možné, že odlišný přístup způsobila právě moje snaha o navázání vztahu ještě před realizováním rozhovoru. Respondenti se na základě mého deklarování zájmu mohli domnívat, že s jejich učení souhlasím, případně že sama uvažuji o vstupu. Jedná se však pouze o mou domněnku a jedno z možných vysvětlení.

Pokud bych práci začínala psát od začátku, ale se současnými zkušenostmi, jedna z výraznějších změn by se týkala respondentů. Pokusila bych se vyhledat a oslovit také bývalé členy stejného vyznání, jakého jsou mnou oslovení současní členové. Získaná data by následně bylo možné porovnat. Je velice pravděpodobné, že členové a bývalí členové by na otázky týkající se pozitiv a negativ svého členství odpověděli rozdílně. Zvláště zajímavé by bylo porovnání odpovědí týkajících se odchodu ze sekty.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala problematice sekt a nových náboženských hnutí. Cílem bakalářské práce bylo zkoumat a popsat vliv členství v sektě nebo alternativní náboženské skupině na její členy. Dle mého názoru byl tento cíl splněn.

Nejprve jsem problematiku sekt přiblížila v literární rešerši ve třech teoreticky zaměřených kapitolách. Cílem bylo umožnit čtenáři bakalářské práce seznámit se s tématy, která s problematikou sekt souvisí.

První kapitola obsahovala základní informace, které se sektami souvisí. Nejprve jsem vymezila pojem „sekta“ prostřednictvím několika definic, uvedla jiná, vhodnější označení a poukázala na nesprávné užívání tohoto pojmu. Uvedla jsem možnosti organizace sekty, jejich dělení, způsob získávání nových členů a nejčastější motivace, které vedou ke vstupu do sekty. Kapitola pojednává i o odchodu ze sekty. Kromě samotného popisu odchodu obsahuje i doporučení a společnosti, na které je možné se obrátit, pokud se sám čtenář či jeho blízký stane obětí sekty.

Druhá kapitola čtenáři přiblížila negativní jevy, se kterými se v souvislosti se sektami můžeme setkat. Rozlišila jevy, které se týkají celé skupiny, a jevy, které se týkají jednotlivce. Poslední část této kapitoly obsahovala psychické a fyzické techniky podmiňování, které sekta používá vůči svým členům.

Třetí, poslední teoreticky orientovaná kapitola, představila některé sekty a náboženské skupiny, které na našem území působí. Stručně představila, čemu její členové věří, případně čím se vyznačují. Cílem bylo umožnit čtenáři propojit si dříve uvedené informace s konkrétními skupinami.

V poslední kapitole jsem čtenáře seznámila s vlastním výzkumným šetřením. V této kapitole jsem stanovila cíl výzkumného šetření, tedy získat informace o životě v sektě. Tohoto cíle bylo z mého pohledu dosaženo. K dosažení vytyčeného cíle jsem v této kapitole stanovila výzkumné otázky, na které jsem hledala odpovědi v provedených rozhovorech s respondenty, členy sekt. Vliv, který má sekta na své členy, jsem popsala v posledních dvou podkapitolách výzkumného šetření. Sekta své členy ovlivňuje především prostřednictvím pravidel, která její členové musí dodržovat. Zmínila jsem i finanční dopady, které sekta na své členy může mít.

V současné době mnoho lidí namísto materiálního způsobu života hledá hlubší, duchovní prožitky. Hledají víru, pochopení, smysl života. Informace, že všichni respondenti byli i před vstupem do sekty spokojeni, navíc nabourává představu, že do sekt vstupují pouze zlomení lidé.

Zároveň je stále zakořeněná představa, že členové sekt jsou „blázni“. Členové sekt, a tím pádem i verbíři, jsou však často vzdělaní lidé. Považuji proto za důležité o sektách více informovat prostřednictvím médií a výuky. Zároveň se domnívám, že je důležité o sektách nemluvit jako o primárně náboženských skupinách. Mnoho lidí v sektě hledá např. přátele či pochopení, náboženskou stránku přijímají až později. Je však důležité tyto skupiny nedémonizovat, ale poskytnout věcné informace o tom, kdo jsou a jak získávají nové členy. Pokud budou lidé vědět, co od těchto skupin očekávat, že sektáři jsou i vzdělaní, inteligentně působící lidé, bude pro ně snazší se jim bránit.

Seznam zdrojů

A. Č. BHAKTIVÉDANTA SWAMI PRABHUPÁDA. *Vědecké poznání duše*. Lužce: Centrum pro védská studia, 2018. 317 stran, 8 nečíslovaných stran obrazových příloh. ISBN 978-80-87336-94-6.

ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha: Karolinum, 2000, 253 s. ISBN 80-7184-774-7.

BALŠÁNOVÁ, Tereza, Josefína BURIÁNKOVÁ, Miloš JODAS a Veronika ŠŤASTNÁ. Stravovací návyky stoupenců hnutí Hare Krišna a jejich komparace ve vybraných zemích. *Hospodářská a kulturní studia (HKS)* [online]. 2014 [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/hare-krisna2014>.

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, 120 s. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BLAŽEK, Roman, Vratislav POKORNÝ a Jana TELCOVÁ. *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, 239 s. ISBN 80-86568-07-5.

CPoNS. *YMCA Olomouc: Křesťanské sdružení mladých lidí* [online]. Nedatováno [cit. 2019-08-25]. Dostupné z: <http://www.olomouc.ymca.cz/cpons/>.

DĚKANOVSKÁ, Kateřina. *Nová náboženská hnutí*. První vydání. Praha: Husův institut teologických studií ve spolupráci s Vysokou školou zdravotnictví a sociální práce sv. Alžbety, detašované pracoviště Praha, 2015. 147 stran. Učební texty Husova institutu teologických studií. ISBN 978-80-904964-8-4.

FUJDA, Milan a Dušan LUŽNÝ. *Oddaní Kršny: hnutí Haré Kršna v pohledu sociálních věd*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010, 255 s. ISBN 978-80-7043-951-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015, 774 s. ISBN 978-80-262-0873-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

CHMELÍK, Jan. *Sekty. Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2003, **36**(2), 104. ISSN 1210-9150.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

MISAUEROVÁ, Anežka a Zdeněk VOJTÍŠEK. *Dětství a sekta*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 28 s. ISBN 80-86991-83-0.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno: MSD, 2008. 194 s. ISBN 978-80-7392-069-2.

ONDREJKOVIČ, Peter. *Sociálna patológia*. 2. rozšíř. vyd. Bratislava: VEDA, 2001, 310 s. ISBN 80-224-0685-6.

Poradna. *Společnost pro studium sekt a nových náboženských hnutí* [online]. ©2019 [cit. 2019-08-25]. Dostupné z: <http://sekty.cz/poradna/>.

PORTERFIELD, Kay Marie. *O sektách*. Přeložila Markéta HRBKOVÁ-BIDLOVÁ. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 173 s. Linka důvěry. ISBN 80-7106-233-2.

PROFANT, Vít a Ivan Odilo ŠTAMPACH. Co je a co není sekta. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha, 2000, **3**(4), 5-6. ISSN 1212-1371.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

ROUSSELET, Morgane., Olivier DURETETE, Jean-Benoit HARDOUIN a Marie GRALLBRONNEC. Cult membership: What factors contribute to joining or leaving? *Psychiatry Research* [online]. 2017, **257**, 27-33 [cit. 2020-04-16]. ISSN 0165-1781. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165178116319941>.

ŠTAMPACH, Ivan Odilo. a Jiří ZAJÍC. *Problém náboženského sektářství ve výchovné praxi*. FISCHER, René et al. *Právní minimum vedoucího dětského kolektivu*. 4. Lanškroun: TG Tisk, 2001, s. 151163. Dostupné také online: https://www.woodcraft.cz/download/infostudna/pravni_minimum/pravni_minimum_k_31-12-2001.pdf.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005, 290 s. ISBN 80-7080-573-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002, 444 s. ISBN 80-7178-678-0.

Víra Bahá'í. Leicester: Bahá'í International Community Office, 1992, 1 sv.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. 1. vyd. Praha: Dingir, 1998. 137 s., [4] s. obr. příl. ISBN 80-902528-0-X.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. O Společnosti. *Společnost pro studium sekt a nových náboženských hnutí* [online]. 2017 [cit. 2019-08-25]. Dostupné z: <http://sekty.cz/o-spolecnosti/>.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). In: *Sbírka zákonů*. 27. 11. 2001. ISSN 1211-1244.

Zásady Bahá'í správy. Mladá Boleslav: Bahá'í, 1998, 123 s. ISBN 80-85478-20-X.

ZELENÝ, Mnislav. *Malá encyklopedie šamanismu*. Praha: Libri, 2007, 287 s. ISBN 978-80-7277-276-6.

Přílohy

Příloha č. 1: Farma Nava Gókula

V rámci svého výzkumného šetření jsem společně s přítelem strávila dva dny na farmě Nava Gókula hnutí Hare Kršna. Po příjezdu nás uvítala Lakšmí déví dásí s fenkou Syamou. První, čeho jsem si všimla, bylo, že členové hnutí místo „dobrý den“ a „není zač“ používají „Hare Kršna“, naše „dobrý den“ tam tak znělo trochu nepatřičně. Hned po přivítání nám nabídla prasádam – jídlo obětované Kršnovi. Obětování prý probíhá tak, že z uvařeného jídla část odeberou a dají do misek, které následně postaví před oltář. Pro tyto účely mají malé přenosné oltáře, které se skládají z pěti kartiček s božstvy. Před oltářem pak odříkají mantru. Jídlo se po určitý čas nechá před oltářem, aby Kršna mohl ochutnat. Tímto jídlem jej poctí a poté jídlo vrátí zpět do velkého hrnce. Tak se z jídla stane prasádam. Oddaní dle svých slov již jedí pouze „zbytky“. Před přijímáním prasádam odříkávají další mantru. Při přijímání prasádam většinou nepoužívají příbor, jen pravou ruku. Později jsem se dozvěděla, že přijetí prasádam zajišťuje, že člověk v příštím životě opět dostane lidské tělo. Následovala prohlídka farmy. Lakšmí se svým manželem Rukminím farmu koupili ve velmi špatném stavu a společně s dalšími oddanými ji postupně rekonstruují. Na farmě je několik domků – ášram pro muže, domek pro ženy, rodinné domky, kuchyň, chrámová místnost, dvě stodoly a stáj pro krávy. V kuchyni jsou dvě ohniště na velké hrnce, kamna na dřevo a pult na mytí nádobí. K mytí nádobí slouží kamenný dřez, ke kterému je přivedena voda ze studny. K mytí se používá popel a syrovátka. Surovátku pro mytí dělají z vlastního mléka, a to jen v případě, že by se jinak nestihlo spotřebovat. K farmě také patří rozlehlé pozemky (přibližně 5,5 hektaru), které slouží pro pěstování zeleniny i jako pastviny pro dvě krávy a jednoho vola. Farma je mimo zimní měsíce soběstačná, mají vlastní studnu s pitnou vodou, vlastní zeleninu, z vlastního mléka vyrábí domácí sýry a máslo, v jednom domku je šicí stroj a tkalcovský stav. Mají i domácí med z vlastního včelstva. Zeleninu a domácí sirupy také prodávají.

Po prohlídce farmy jde přítel pomáhat do kuchyně a štípat dřevo, já s Lakšmí odcházím česat vlnu. Při česání se k nám přidává sousedka, která k hnutí nepatří. Z jejich rozhovoru vyplývá, že společně s manželem mají s komunitou přátelský vztah a vzájemně si pomáhají. Lakšmí trpělivě odpovídá na moje otázky, mluví o filozofii hnutí a vypráví o životě na farmě. Dozvídám se například, že jména jim dává jejich duchovní mistr podle jejich vlastností. „Lakšmí“ je bohyně štěstí, která pomáhá s hledáním životní cesty, reprezentuje krásu, čistotu a štedrost. „Déví“ za jménem je označení jakékoli bohyně a „dásí“ znamená služebnice (v mužském rodě

„dás“). Také se dozvídám, jak vypadá denní režim na farmě. Mimo jiné mi Lakšmí vypráví vtípné historky, které zde zažila. Ptám se, jak při reinkarnaci může duše opět dostat lidské tělo, pokud předtím měla tělo zvířecí. Člověk, který si pro svůj další život nezaslouží opět lidské tělo, prý nejdříve dostane tělo takového zvířete, které vystihuje jeho předchozí život (pokud člověk hodně jedl maso, dostane tělo šelmy). Postupně trpí v dalších a dalších inkarnacích, inkarnuje se tak dlouho, dokud „nevykoupí“ svůj předchozí, lidský život. Do lidského těla se může opět inkarnovat pouze z těla lva, krávy nebo opice. Dále se dozvídám, že děti oddaných byly v minulém životě na velmi vysoké duchovní úrovni, nestihly však svou cestu zakončit. Proto se narodily oddaným, aby je nic nebrzdilo v jejich postupu. Děti oddaných jsou většinou vzdělávány doma, do klasické školy jezdí jen na přezkoušení. V minulosti hnutí zkoušelo na své druhé farmě v ČR (Kršňův dvůr) založit podle vzoru Indie tzv. gurukuly. V Indii chlapani (dívký jsou vychovávány doma) odcházejí již v 5–6 letech žít do gurukuly, kde pak společně dostávají výcvik. Učí se písmům, duchovnímu poznání apod. Tráví čas se svým duchovním mistrem, dodržují stejný denní režim, vykonávají s ním různé činnosti, čímž se učí.

Od přítele, který pomáhal jinému oddanému v kuchyni, se dozvídám, že tento oddaný se před vstupem do hnutí živil jako DJ v klubech a měl problémy s drogami. Knihy o hnutí Hare Kršna si všiml u kamaráda. Půjčil si ji domů, kde mu přibližně rok ležela. Kvůli svému životnímu stylu, který byl úzce spojený s drogami, se dostal na samé dno a chtěl svůj život změnit. Když doma rovnal knihy, našel tu půjčenou a rozhodl se ji přečíst. Po přečtení neprodleně vyhledal oddané a nyní trvale žije na Gókule. Jeho kamarád prý zase byl velmi zdatný IT programátor, dobře vydělával a měl pohodlný život. Po objevení filozofie Hare Kršna se vzdal veškeré techniky včetně mobilního telefonu a natrvalo se přestěhoval na Gókulu.

Farmu jsme navštívili během měsíce Kártik (říjen–listopad), který je pro hnutí Hare Kršna speciální. V tomto měsíci oddaní uctívají Kršnu v podobě Šrí Dámodara. Mají speciální programy, během kterých jim Kršna požehná a umožní jim tak rychlejší duchovní postup. V 19:00 začíná program v chrámové místnosti v mužském ášramu. Nachází se zde jednoduchý oltář s obrázkem Šrí Kršny, Šríly Prabhupády, Šrí Čaitanji a Jeho společníků a obrázek Šrí Nrsinhadéva. Na oltáři hoří kahánek, vonná tyčinka a je ozdobený růžemi. Oddaní sedí na zemi, zpívají za doprovodu bubínku a kartálů (malých činelků), poté přechází na zpěv Hare Kršna mahámantry. Postupně obětují lampičky – dřevěné tyčinky obalené vatou a namočené ve vonném oleji. Každý oddaný se nejprve pokloní božstvům a kápne si na ruku trochu vody. Poté zapálí lampičku, 3x s ním zakrouží před obrázkem Kršny, 3x před obrázkem Prabhupády, otočí se a 3x zakrouží pro ostatní oddané. Poté lampičku odloží do připravené nádoby, kde dohoří,

nad plamenem přejede rukou a dotkne se horní části hlavy, opět se ukloní božstvům a vrací se na místo. Pokud při obřadu musí oddaný odejít nebo přichází v průběhu obřadu, vždy se nejdříve pokloní božstvům. Obřadu se účastní i rodina původem z Ukrajiny. Z rozhovoru s nimi se dozvídám, že sem původně přišli studovat, poté se přidali k hnutí a už tu zůstali. Jejich malá dcera je z lampiček nadšená, zapaluje jednu za druhou a s nadšeným úsměvem krouží nejen pro Kršnu a Prabhupádu, ale i pro každého oddaného zvlášť. Po ukončení se všichni pokloní, v poklonu zůstanou a hlavní přednášející poděkuje bohům a požehná přítomným.

Po obřadu odcházíme spát. Oddaní nemají prikázáno, v kolik hodin musí jít spát, ale část z nich vstává už kolem třetí hodiny ranní, proto chodí spát dříve. Přítel spí v mužském ášramu, já v ženském – nesezdaní oddaní nemohou bydlet spolu. V mužském ášramu již po rekonstrukci není zavedena elektrina, nejsou zde ani postele, oddaní spí na zemi. V ženském, který je teprve před rekonstrukcí, je lampička a konvice na horkou vodu. V domku jsou také kamna a patrová postel. V domku se mnou je Kasta, dvaadvacetiletá oddaná. Vypráví mi, že k hnutí se přidala v posledním ročníku střední školy. K maturitě nakonec ani nedošla, rozhodla se studium ukončit a provdala se za jiného oddaného. V domku je se mnou, protože zatím není zařízený domek pro rodiny.

Ranní program na farmě začíná každý den v pět hodin ráno, s Kastou vstáváme ve čtvrt na pět. Oddaní se po probuzení sprchují, protože po spánku je tělo nečisté (sprchují se také před přípravou jídla a po vykonání potřeby, někdy i několikrát denně). V domku pro ženy je zatím mytí řešeno provizorně – v rychlovarné konvici se uvaří voda, v kbelíku se naředí studenou vodou a člověk se polévá. Během přípravy na ranní program si Kasta z mobilu pouští nahranou Hare Kršna Mahámantru. V mužském ášramu se voda napumpuje do varny, kde se ohřeje, nabere do dřevěných věder a naředí studenou vodou na požadovanou teplotu. V koupelně jsou dvě oddělené přepážky, ve kterých se oddaní myjí. V koupelně je také umyvadlo, jehož jedna stěna je tvořena valchou pro praní prádla. Po mytí si oblékají tradiční oděv, muži dhótí, ženy sári. Tento oděv nosí celý den. Po každém sprchování si na tělo a obličej malují tilak pro očištění a ochranu. Vdané ženy si navíc malují bindi a sindúr – červenou tečku na čele a červenou čáru v pěšince.

Na ranním programu v chrámové místnosti oddaní zpívají nejdříve mantru, kterou jsem bohužel neidentifikovala. Poté přechází na Śrī Pañca-tattva mantru (vítání božstev), která zní śrī kṛṣṇa-caitanya prabhu-nityānandaśrī advaita gadādhara śrīvāsādi-gaura-bhakta-vṛnda. Následuje Hare Kršna mahámantra, kterou nejprve předzpívá jeden, ostatní po něm opakují. Mahámantra se opakuje několikrát, někteří oddaní se pohupují, někteří při zpívání skáčou a zvedají ruce do

vzduchu. Během zpívání opět obětujeme lampičky, nyní ovšem tak, že uděláme sedm kroužků pro Kršnu a poté oddaným. Po dozpívání mahámantry jsme s přítelem zaskočeni, protože všichni kromě nás „padají“ na zem a klaní se božstvům, zatímco my jako jediní zůstáváme stát. Během klanění se božstvům jeden z oddaných provolává slávu Prabhupádovi i všem přítomným oddaným, ostatní mu přizvukují. Po obřadu mají oddaní čas na meditaci – na japě odříkávají Hare Kršna mahámantru. My také dostáváme každý jednu japu, prý ať si zkusíme jedno kolo (sto osmkrát Hare Kršna mahámantra). Oddaní japu drží v pravé ruce, zavěšenou na prostředníčku (ukazováček je považován za nečistý), palcem posouvají korálky. Japa by se nikdy neměla dotknout země, proto ji oddaní nosí ve speciálních pytlíčcích. Oddaní, kteří nemohou japu držet v pravé ruce (např. kvůli sádře), ji nedrží v levé, ale používají tzv. clicker, ruční počítadlo.

O půl osmé začíná v chrámové místnosti další program. Jeden oddaný přečte verš z Bhagavad-gíty, nejprve v sanskrtu, poté přeložený. Krátce jej okomentuje, pronese pár slov. Oddaní poté o verši diskutují, pokládají otázky, někteří i projevují nesouhlas s výkladem přednášejícího.

Následuje přijímání prasadam. Měli jsme čočku s bramborem a zeleninou, výrazně kořeněnou kari a pepřem, doplněné o teplé čápátí (moučná placka) pomazané domácím ghí. Dále se podávala halva s domácím karamellem, rozinkami, vlašskými ořechy a čápátí. Muži a ženy se při vaření střídají. Lakšmí se zasmáním dodává, že dnes se příprava trochu protáhla, protože oddaní se před námi, návštěvou, chtěli vytáhnout.

Po zbytek dne se oddaní věnují práci na farmě, nebo odjíždějí rozdávat knížky Šríly Prabhupády a prasadam. Pokud kvůli rozdávání knížek cestují do jiných měst, využívají vlastní karavan, ve kterém i spí, neubytují-li se u jiných oddaných. Také si s sebou vozí vlastní jídlo, nevyužívají restaurace (jídlo není prasadam a kuchař se před přípravou jídla nemusí sprchovat). Každou chvíli narážíme na oddané, kteří si odříkávají mahámantru, kterou denně musí odříkat celkem 1728x.

Během naší návštěvy nás nikdo nepřesvědčoval ke vstupu do hnutí ani nám nevymlouval naše pochybnosti o některých naukách. Pouze jeden oddaný, když jsme nemohli najít klíče od auta, poznamenal, že je to znamení, že tam máme zůstat a založit rodinu. Oddaní otevřeně odpovídali na naše dotazy. Při loučení dostávám od Lakšmí knížku Bhagavad-gíta taková, jaká je, domácí levandulový sirup a pozvánku k další návštěvě.

Tato zkušenost mi umožnila lépe pochopit, proč hnutí po celém světě přitahuje poměrně velké množství (především) mladých lidí. Pokud je jedinec alespoň trochu duchovně založený a hledá

to pravé, může se mu právě toto hnutí jevit jako velmi přitažlivé. Knihy Šríly Prabhupády i oddaní mají odpověď snad na všechny otázky, které si takový jedinec klade. Prabhupáda zároveň zanechal jasné pokyny. Zjednodušeně řečeno: dodržuj čtyři regulativní principy svobody, zpívej mahámantru, mysl na Kršnu. To samo o sobě zajistí duchovní rozvoj. Náboženská stránka hnutí však není to jediné, co může být na hnutí přitažlivé. V dnešní době se stále více lidí snaží žít ekologicky, neplýtvat, hledají různé alternativy nebo jsou znechucení materiálním způsobem života. Pro ně může představovat život v komunitách tohoto hnutí jakýsi ideál. Život na farmě připomíná jiný svět. Elektřina je zde omezená, signál také kolísá. Běžné, každodenní starosti se tu neřeší. Žije se zde v souladu s přírodou. Vaří se převážně z vlastní úrody. To může být důvodem, proč někomu může být hnutí sympatické, čas od času navštíví přednášku v chrámu, navštíví farmu nebo se jen zapovídá s oddanými při rozdávání knížek. Náboženská stránka přichází až později.

Přestože jsem o vstupu do hnutí ani na chvíli neuvažovala, bezprostředně po odjezdu u mě převažovaly pozitivní dojmy. Prostředí farmy a činnosti spojené s jejím provozem nedávají mnoho prostoru pro zaobírání se našimi obvyklými starostmi. Oddaní jsou velice milí, obvykle sdílní a velmi pohostinní. Teprve po odeznění prvních dojmů si opětovně vybavuji určitá rizika, která jsou s hnutím spojená.